

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

חייב אניש לבסומי בפוריא

ביינות חזקים אף אדם שרגיל בשתייתם ואין השתיה פוגמת בצלילות דעתו נקרא הוא שתוי, עכ"ד המשנה אחרונה.

ג) ומש"כ השו"ע הנ"ל שתפלתו תועבה - ביאר המ"ב (ס"ק ה') ע"פ הגמרא: דהוי כאלו עובד ע"ז. אך אם אינו מתפלל בשעת שכרות ניצל מכל צרה.

ד) בערוך השולחן (שם סעיפים א'-ה') ביאר הענין היטב. וז"ל: כתב הרמב"ם (בפ"ד דין י"ז) שכור אל יתפלל, מפני שאין לו כוונה, ואם התפלל תפלתו תועבה, לפיכך חוזר ומתפלל כשיתרוקן משכרותו. שתוי אל יתפלל, ואם התפלל תפלתו תפלה. איזה שכור, זה שאינו יכול לדבר לפני המלך. שתוי יכול לדבר בפני המלך, ואינו משתבש, אעפ"כ הואיל ושתה רביעית יין אל יתפלל עד שיסור יינו מעליו, עכ"ל הרמב"ם.

יש לדקדק בדבריו דאם עיקר הטעם דשכור אסור להתפלל מפני שאין לו כוונה למה תפלתו תועבה, אטו המתפלל בלא כוונה תפלתו תועבה ח"ו. והלא לדידן אין חוזרין בשביל חסרון כוונה כמ"ש בסימן הקודם, ועוד דבברכות [לא:]: אמרו דשכור המתפלל כאלו עובד כוכבים ע"ש, וכי המתפלל בלא כוונה עומד במדרגה זו ח"ו. ובאמת הטור והש"ע לא כתבו לשון זה, ולדידהו הטעם דהוי דבר המאוס כמו צואה, ולפיכך תפלתו תועבה וכאלו וכו', ולפיכך גם לדידן צריך לחזור ולהתפלל. משא"כ לפי טעמו של הרמב"ם לא היה לנו לחזור ולהתפלל שהרי אין אנו חוזרין בשביל חסרון כוונה כמ"ש.

א) איתא בשו"ע (או"ח סימן צ"ט סעיף א') שתה יין (וה"ה שאר משקין המשכרים. מ"ב) כדי רביעית, אל יתפלל עד שיסיר יינו. ואם שתה יותר, אם הוא יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תפלה, ואם אינו יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו; ואפילו אם עבר זמן התפלה, משלים אותה בתפלה שאחריה, כדין שוגג.

ב) וכתב המ"ב (ס"ק ד') דאף אם רגיל לשנות הרבה ואינו שיכור כלל ברביעית, אפ"ה לא יתפלל לכתחילה אם שתה רביעית יין [ברכי יוסף], עכ"ל.

וביאר בספר משנה אחרונה (שם): ואף על פי שדעתו צלולה והרי הוא מדבר בפני המלך כראוי וכיאות כיון שתפילה היא כמו עבודה (בבית המקדש. כמש"כ השו"ע לעיל סימן צ"ח ס"ד), ובעבודה האיסור לעבוד כשהוא שתוי הוא כששתה רביעית יין גם אם דעתו צלולה, הוא הדין בתפילה.

אך יש להקשות, שלהלן (סעיף ג') כתב השולחן ערוך שכל אחד שהוא שתוי, די לו לפי מה שמרגיש בנפשו שיפיג יינו, וכתב הרמ"א שלכן אין נזהרים ביינות שלנו שאינם חזקים ומתפללים אפילו אם שתה מהם רביעית ויותר. והיינו שיינות שלנו שאינם משפיעים הרי הם כמי שפג יינו מעליו. והרי שאם אין השפעה ליין, אין צריך להמתין כלל.

וצריך לומר, שביינות חלשים שאינם מותרים רושם באדם ואינו חש מבוסס, לכן כל עוד שלא מרגיש שהשתיה השפיעה עליו הרי הוא כמי שפג יינו, משא"כ

לעילוי נשמתם הטהורה

של מרנן ורכנן ארזי הלכנון אדירי התורה

האירו פני תבל בעוצם יגיעתם שקידתם ועמלותם בתורה הקדושה

רבי משה ב"ר דוד פיינשטיין זיע"א גלב"ע י"ג אדר ב' זללה"ה

רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זללה"ה

רבי חיים ב"ר יעקב הכהן קמיל זללה"ה

גלב"ע שושן פורים

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

ונלע"ד שדבר גדול השמיענו הרמב"ם בענין התפלה. דהנה בעירונין [ס"ה.] מבואר דמיירינן בשכור שלא הגיע לשכרותו של לוט דמפני זה אמרו שם דשכור מקחו מקח וממכרו ממכר ורק אסור בתפלה, וא"כ יש לו קצת דעת, דמהאי טעמא אמרו שם יכולני לפטור כל העולם מדין תפלה מפני שאנו שכורת ולא מיין, ולפ"ז למה באמת תפלתו תועבה. ויותר מזה קשה, דא"כ אסור לנו בזמנה"ז להתפלל כיון שאנחנו כשכורים, ועוד למה לא הביאו הפוסקים מאמר זה, אלא ודאי דמטעם חסרון כוונה הוא כדברי הרמב"ם וא"כ למה באמת תפלתו תועבה.

אמנם הענין כן הוא, דהנה כבר נתבאר דתפלה הוא כעומד לפני המלך, ולפ"ז צריך להכין עצמו על כוונה נאותה לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ועם כל זה אם בעמדו בתפלה נתבלבלה כוונתו, לא ניתנה תורה למלאכי השרת, ומה יוכל לעשות ולכן אין חוזרין בשביל חסרון כוונה. אבל העומד עצמו מקודם להתפלל בלא כוונה אין לך העזה גדולה מזו, ואין משוקץ יותר מזה ליכנס לפלטיין של מלך בבלבול הדעת, ולכן תפלתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל. ולזה אמרו דבזמנה"ז יכולנו לפטור מדין תפלה, כלומר ממה שאין אנו מכוונים כראוי מפני שאנחנו כשכורים, ואולי דמזה יצא להפוסקים שאין אנו חוזרין בשביל חסרון כוונה כיון שאנחנו כשכורים. וכל זה בשעת התפלה, אבל ההכנה מקודם צריך להיות כראוי, ולזה אמרו שכור כל שאינו יכול לדבר בפני המלך, ואיך אתה נכנס בפלטיין של מלך, וזהו העזה גדולה, ומשוקץ הוא בעיני המלך, ולכן צריך לחזור ולהתפלל. ולזה אמרו כאלו עובד כוכבים, כלומר שמראה שעבודתו לפניו יתברך אינה חשובה בעיניו כלל כמו וכו'.

ומזה יצא לנו מוסר גדול לאותם אנשים הבאים מרחוב לבהכ"נ בלי שום דרך ארץ ובלי שום הכנה קצת איזה רגעים וחוטפים ומתפללים, ואינם יודעים בין ימינם לשמאלם. אלא כל אדם חייב להתבונן רגעים אחדים כל חד וחד לפום דרגא דיליה. ולכן אנו הולכים קודם התפלה ג' פסיעות לאחור וחוזרין, כמכין עצמו ליכנס לפלטיין של מלך, ואם אח"כ נתבלבלה כוונתו אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו. ולכן לא הביאו הפוסקים המאמר שיכולים בזמנה"ז לפטור מדין תפלה, משום דאין הפירוש שלא להתפלל כלל ח"ו אלא מדין התפלה שאין אנו מכוונים כראוי, וזה הביאו באמת, שאין אנו חוזרים בשביל חסרון כוונה [ובזה מובן בגמרא שאמרו שאם אינו מתפלל בשכרותו שכרו גדול מאד וסוגרין צרות ממנו ע"ש. וקשה למה הוא כן, אלא משום דבזה עצמו מורה שצריך לעמוד כעומד לפני המלך ועתה אינו יכול בשכרותו ולכן שכרו מרובה], עכ"ל הערוך השולחן.

ה) וכמה גינה שלמה המלך את שותי יין באופן מופרז כמו שכתב במשלי (פרק כ"ג כ"ב-א): "אַל תְּהִי בְּסִבְאֵי יַיִן בְּזִלְלֵי בֶשֶׂר לְמוֹ. כִּי סִבְא וְזִלְל יִגְרַשׁ וְקָרְעִים תִּלְבִּישׁ נַפְשָׁה".

ועוד שם (פסוקים ל"א-ל"ב) "אַל תִּרְא יַיִן כִּי יִתְאַדָּם כִּי יִתֵּן בְּפֹס עֵינָיו יִתְהַלֵּךְ בְּמִישְׁרִים. אַחֲרֵיתוּ כְּנַחֵשׁ יִשְׁךְ וּכְצַפְעֵי יִפְרֹשׁ". ובעוד מקומות רבים.

החיוב להתבסס ביון כפורים

ו) ומ"מ כפורים חז"ל הורו שצריך לשתות הרבה יין. דאיתא במגילה (י) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי (פרש"י: להשתכר ביון) כפוריא עד דלא ידע בין

ארור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי, איבסום (פרש"י: נשתכרו), קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחייה. לשנה אמר ליה: ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי! - אמר ליה: לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

ז) והובאה מימרא זו להלכה ברי"ף שם וכן ברא"ש. אמנם בבעל המאור כתב וז"ל: אמר רבה חייב איניש לבסומי כפוריא וכו' (כן הגירסא שם) כתב הר"ר אפרים ז"ל, מההוא עובדא דקם רבה שחטיה לר' זירא, לשנה א"ל תא נעביד כו', אידחי ליה מימרא דרבה ולית הלכתא כוותיה ולא שפיר דמי למעבד הכי, עכ"ל. אמנם הלכה זו הובאה ברמב"ם, בשו"ע ובנו"כ, והכי נקטינן.

ח) וז"ל השו"ע (סימן תרצ"ה סעיף ב') וז"ל: חייב איניש לבסומי כפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

וביאר המ"ב (סק"ד) בין ארור המן - שזה מפלה ראשונה שניטל נקמה רבה ממנו ועוד טובה יתרה מזה גדולת מרדכי שבירכו הקב"ה שעלה למעלה ראש. והנה קודם שנשתכר נתן בודאי תודה להש"י על שתי הטובות, וע"כ אחז"ל שלא יפסיק מלתן שבח ע"ז בשמחה עד שיבוא לידי כך שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו.

ט) אמנם בביאור הלכה (שם ד"ה חייב איניש) הקשה: וא"ת האיך יחייבו חז"ל מה שנזכר בתורה ובנביאים בכמה מקומות השיכרות למכשול גדול. וי"ל מפני שכל הנסיסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו ע"י משתה, כי בתחלה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר, וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י משתה, ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין. ומ"מ כ"ז למצוה ולא לעכב [א"ר].

י) עוד כתב שם (בד"ה עד דלא ידע): וז"ל המאירי (מגילה ז: ד"ה חייב): חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר ומ"מ אין אנו מצוין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה, שלא נצטונו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת הש"י והודאה על הנסיסים שעשה לנו. וע"ש מה שמבאר דברי הגמרא. וז"ל הח"א (כלל קנ"ה הל' ל') כיון שכל הנס היה ע"י יין, לכן חייבו חכמים להשתכר, ולפחות לשתות יותר מהרגל, כדי לזכור הנס הגדול. ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצוה מן המצוות בנט"י וברכה ובהמ"ז, או שלא יתפלל מנחה או מעריב, או שינהוג קלות ראש, מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לש"ש, עכ"ל.

להתפלל כשהוא שתוי

יא) ומ"מ אף שצריך לשתות הרבה יין כפורים, אך כשבא להתפלל צריך לשמור על גדרי ההלכה באיזה מדה יכול להתפלל. לכן נביא כאן את הדינים בזה.

יב) והנה בחז"ל הובאו ג' דרגות של שכרות לענין האיסור להתפלל, ואלו הן: א. שתוי, ב. אינו יכול לדבר לפני המלך, ג. הגיע לשכרותו של לוט.

ודינים הוא כך:

שתוי

א. מי ששתה רביעית יין, או שאר משקה המשכר בשיעור שמטשטש הדעת כמו רביעית יין, או יותר מזה, אבל עדיין יכול לדבר לפני המלך נקרא שתוי. מדינא אין

הקיא, מה דינו בכרכה אחרונה

טו) **מי** שהקיא כל מה שאכל או שתה, לפני שברך ברכה אחרונה, שוב לא יברך, שהרי לא נשאר לו אוכל בבטן כדי לברך עליו. גם אם לא הקיא הכל, מ"מ עפ"ר א"א לברך משום שלא ידוע כמה נשאר, וספק ברכות להקל.

אמנם אם אכל סעודת לחם כדי שביעה, י"א שצריך לברך משום שברכת המזון היא מה"ת וספק דאורייתא לחומרא. ומ"מ נראה שעפ"ר מקיא את הכל והולכים אחר הרוב, אא"כ יש רגלים לדבר שלא הקיא את הכל.

מדוע רוב האנשים לא משתכרים בפורים

טז) **ובגוף** הדין שחייב איניש לבסומי בפוריא, הרי רואים שרוב אנשים אינם משתכרים בפורים. והרבה ביאורים נאמרו בזה:

השערי תשובה (באו"ח סי' תרצ"ה סק"ב) מביא דברי הגאון ר' יעקב עמדין שכותב שמי שהוא חלש בטבעו (או שמשתטה עד שאפשר שיבוא עי"ז לידי מעשה או דברים שלא כהוגן) אין לו לשתות יותר מדאי, וראה לדבר ריב"א ודו"ק עכ"ל. ומבאר השערי תשובה שכונתו להוכיח מרבי יהודה בר אילעי שמובא בירושלמי (שבת פרק ח' ה"ג) שלא שתה רק מפסח לפסח, והיה חוגר את ראשו (מכאב) עד חג השבועות. משמע שבפורים לא נהג לשתות כיון ששתיתו הזיקה לו לבריאות גופו.

ומ"מ הגר"י עמדין כותב בסידורו עמודי שמים, כי אביו הגאון ז"ל (ה'חכם צבי') היה נוהג בימי בחרותו לקיים המימרא כפשוטו, ואמר שאם חז"ל תקנו, ודאי יש בו סוד ליודעי חן.

בספר צבי לצדיק (ובאורה זו תורה עמוד קי"ד) מביא ששמע מחסיד ישיש נאמן, ששמע מהח' הרי"ם בסעודת פורים, שמי שיוכל לקיים כמו החכ"צ, עבורו טוב לשתות כדת, וסיפר שהחכ"צ שתה פעם הרבה, ושכב לישון (וכמש"כ הרמ"א תרצ"ה ס"ב) ופתאום בא פריץ עשיר שה' לו הרבה אחוזות וכפרים ע"י אמסטרדם, ובזמן הפשרת השלגים, כל רכושו היה בסכנה שהמים שוטפים כל אחוזותיו, ובא לח"צ שיתפלל ע"ז, שְׁשִׁמְעוּ הקדוש היה גם בין הגויים. ובני ביתו של הח"צ רצו לדחותו, שישן הח"צ, ולא הסכים בשו"א שכל רכושו בסכנת כלי' ח"ו. ובינתיים שמע הח"צ, וצוה שיכנס, וישב ע"ג המטה, וסיפר... וא"ל החכ"צ שמברכו שקודם בואו לביתו יפנו המים למקום אחר, ובשקט ובמנוחה בלי שום הפסד וכך הוה.

וסיים הח' הרי"ם, מי שיכול בשתיתו ובשכרותו לפעול ישועות כנ"ל לו מותר וטוב לשתות כדת. זיע"א (הובא בספר דף על הדף במגילה שם).

יז) **עוד** הביא שם: השפת אמת מפרש כי אין כוונת הגמרא לומר דיש להשתכר כל כך עד דלא ידע, אלא שמצות היום לעסוק במשתה ושמחה, וכל זמן שלא הגיע 'לעד דלא ידע' עדיין יש לו את המצוה לשתות, אבל אם הגיע לשיעור זה אינו מצווה יותר, אולם אינו חייב להגיע לשיעור זה כלל, ואם עוסק במשתה דיו בכך.

וכעין זה כתב בהגהות יד אפרים (סי' תרצ"ה) שנתגלה לו בחזיון לילה שהכונה היא שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהיה שרוי בשמחה כמ"ש 'ויין ישמח לבב אנוש', ומחמת שיהיה שרוי בשמחה יהיה חדות ה' מעוזו, ויתן תודות והלל לה' מתוך הרחבת הלב, ועל דרך שאמרו 'אגברו חמרא אדרדקי כי היכי דלימרו מילתא' (סנהדרין ל"ח,

לו להתפלל עד שיסיר יינו מעליו, ואפילו אם עי"ז יעבור זמן תפילה. אלא שבדיעבד אם התפלל תפילתו תפילה. (ע' שו"ע סי' צ"ט ובאחרונים שם). ומ"מ הביא המ"ב בשם הי"ש"ש שהאינדא דבין כה אין מכוונים כל כך, אין להקפיד בשתוי אם יעבור זמן תפילה בשביל זה.

עוד כתב הי"ש"ש, דאפשר דלא אסרו חכמים אלא בחול, אבל ביו"ט שמצוה לשמוח אוקמייה אדיניה שתפילתו תפילה. וכתב בספר מגן גבורים דה"ה בפורים.

שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך

ב. **מי** שמגמגם בלשונו מחמת שתיית היין נקרא שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך (כ"כ בכה"ח, וכ"מ מהמ"ב סי' קפ"ה סק"ו). ומלך לאו דוקא, אלא היינו שר או אדם נכבד (כה"ח). ודינו הוא שאסור לו להתפלל ואפילו אם בדיעבד התפלל, תפילתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו (שו"ע סימן ט"ט). ולענין קריאת שמע וברכות ק"ש, נחלקו הפוסקים, על כן הכריע המ"ב (שם סק"ח), שמי שהגיע לזה יקרא ק"ש מכל מקום (בלי ברכות ק"ש משום סב"ל) ואם יפוג יינו עד שלא עבר זמן ק"ש יחזור ויקרא קריאת שמע [בברכותיה]. אבל שאר ברכות ואפילו ברכת המזון שהיא מדאורייתא מותר לו לברך (רמ"א שם, וע' מ"ב שם שיש חולקים) אלא שמי ששתה הרבה, עליו לכתחילה להזדרז לברך ברהמ"ז לפני שישפיע עליו היין (מ"ב סי' קפ"ה סק"ו).

מי שהגיע לשכרותו של לוט

ג. **שיכור** בדרגא זו נחשב כשוטה גמור, ופטור מכל המצוות, ע"כ אם קרא ק"ש או בירך או התפלל, לא יצא ידי חובתו, אפילו בדיעבד, שהרי פטור היה באותה שעה. וחייב לחזור ולקרות ולברך ולהתפלל, כשיפוג יינו ממנו (מ"ב שם) אם לא עבר זמן התפילה. ואם כבר עבר זמן התפילה, צריך להשלים תפילתו בתפילה הסמוכה, (וכמבואר בשו"ע סי' ק"ח).

ד) **וכבר** הפליגו חז"ל (עירובין ס"ה. והובא לעיל סי"ג) בשכר מי שנוזהר בזה ואינו מתפלל כשהוא שיכור, והיינו אפילו אם ע"י זה הוא מפסיד התפילה (ע"ש ברש"י), ובשכר זה ניצול מכל צרה.

צירוף שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך למניין

יד) **אין** מצרפין שיכור למנין עשרה בין לתפילה ובין לזימון. ולענין זימון בשלשה אפשר דשרי לצרפו (מ"ב סי' צ"ט סק"י).

וכן דעת החיד"א (עבודת הקודש, קשר גודל סימן ח' ס"ז) והבן איש חי (ש"ר פרשת ויחי ס"ו) שאין שיכור מצטרף למנין.

ובעיקר יש לשים לב לזה כשמתפללים מנחה בפורים או מעריב במוצאי פורים שיהיו עשרה אנשים שאינם שיכורים, כדי שיהיה זה מנין כשר ותחשב תפילה זו כתפילה בציבור, (מלבד חשש ברכה לבטלה בחזרת הש"ץ או קדיש לבטלה וכד').

והרמ"א (סימן צ"ט ס"ג) כתב שביינות שלנו, שאין חזקין, אין נזהרין ומתפללין אף על פי ששתה רביעית ויותר.

וכיאר המ"ב (ס"ק ט"ז) דזה קאי אשתוי שאין בו איסור אלא לכתחילה אבל בשיכור שתפילתו תועבה ודאי יש ליזהר אפילו לדין וצריך לחזור ולהתפלל.

וכ"כ בס' אורחות רבנו (ח"ג עמ' נ"ז) שהסטייפלו נהג בפורים לשתות כמה פעמים באמצע היום - לא בסעודה, ואח"כ ישן, ואמר שהוא מקיים בזה ה'עד דלא ידע' של הרמ"א.

ט) ונסיים בקצת דברי דרוש: ביאר מרן החת"ם סופר (תורת משה פרשת תצוה): אמרו חז"ל (מגילה ז' ע"ב)

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין וכו'. וי"ל דהנה נתקדש שם שמים מבין שניהם מרדכי והמן, וכבר הקשו המפרשים למה נענש פרעה, הא רצון ה' עשה, שגזר ה' ועבדום וענו אותם, ותירצו שפרעה הקשה עולם יותר מאשר נגזר על ישראל, כדכתיב (נחמ"ט ט' י') "כי ידעת כי הזידו עליהם". ותירוץ זה לא שייך בהמן שהרי כך נגזר למעלה לחייב שונאיהם של ישראל כלי, ולמה נענש המן. אלא נ"ל תירוץ אחר, כי הוא לא עשה לקיים רצון ה', אלא משנאת עבדי ה'. ואעפ"י שנעשה רצונו ית', מ"מ הוא לא התכוון לכך, ע"כ גם בפורים כל זמן שהוא מבוסס להנאתו וחושב שקיים גם בזה מצות בוראו, א"כ אין חילוק בין ארור המן לברוך מרדכי, כי גם המן עשה כל זאת להנאת עצמו ועשה גם רצון ה' בגזירתו. לכן ישתה רק לשם שמים כ"כ שלא ירגיש עוד הנאת עצמו, ובענין זה יש חילוק בין ארור המן לברוך מרדכי.

כ) ונכדו הגאון רבי שמעון סופר ביאר עוד (בספרו שיר מעון עה"ת: ד"ה במשתה היין). אמר רבא חייב איניש

לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז' ע"ב). י"ל פ' המן הרשע ביקש לאבד את כל היהודים ועי"ז חזרו בתשובה וקבלו התורה מרצון, כדרשו חז"ל (שבת פ"ח ע"א) קימו וקבלו, קיימו עתה מה שקבלו כבר, ועתה ברצון, ובתחילה באונס, ולכן אמרו שם מודעה רבה לאורייתא. וכל זה גרם המן, והנה בפשטות הנראה המן רצה לעשות לנו כל רע, וארור הוא, ומרדכי התאמץ בתפילתו והשתדלותו להציל אותנו ממות לחיים. אבל באמת עיקר תכלית חיותינו הוא קיום התורה והמצוות, כי רק הם חיינו ואורך ימינו, וזה עיקר תכלית חיותינו, ולזה העיקר גרם המן כמו מרדכי. וזה חייב איניש לבסומי להשתכר ולשתות ולשמוח, לא על שמחה גופנית, רק על עיקר התכלית מזה שזכינו לקבל התורה באהבה וברצון, ובוה אין חילוק בין מרדכי להמן, ששניהם גרמו לנו כל זה, המן בגזירתו, שע"ז חזרו ישראל בתשובה, וגדולה הסרת הטבעת יותר מ"ח נביאים שעמדו לישראל, כדאיתא במגילה (י"ד ע"א), ומרדכי בתפלתו ובהשתדלותו לטובה.

א). ולכן אין לו להשתכר יותר מדאי, שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל. וזה שאמרו חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע, הכוונה 'עד' ולא עד בכלל. ורצונם לומר שגבול השתיה בזה לבסומי עד גבול דלא ידע וכו', שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת החיוב שחייבו חכמים לבסומי כדי שיתן הלל והודאה, שכיון שיתבלבל דעתו כל כך, דלא ידע בין ארור המן וכו', פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס. ואתבונן אליו בבוקר ואראה כי נכון הוא.

וממשיך דלפי זה מובן מה שהגמרא מביאה מיד אחר כך את הסיפור שרבה ורבי זירא שרתו עד שרבה שחט את רבי זירא, (שהפוסקים דנו וכי הביאה הגמרא מעשה לסתור את דברי רבא), ולפי מה שכתב יובן היטב, שרצו חכמים להראות שאין לו לשתות יותר מדאי שעל ידי זה תתבטל כוונת המצוה, ולכן יזהר שלא לשתות יותר מדאי ולא יעבור.

וכן כתב בקרבן נתנאל (ס"ח סק"י) שהגמרא כותבת לשון 'לבסומי' ולא 'למרורי' שהוא לשון שכרות, ראה שהכוונה רק להיטיב לבו בשתיית יין הרבה ולא להשתכר, עד דלא ידע, עד ולא עד בכלל, עכ"ל.

ח) ועיקר הטעם שרוב אנשים אינם משתכרים, משום שסומכים על דעת הרמ"א שכתב (סימן תרצ"ה סעיף ב') ש"א דא"צ להשתכר כל כך, אלא ישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוון לבו לשמים, עכ"ל.

וכן מבואר ברמב"ם (הל' מגילה פ"ב ה"י) שישתה עד שישתכר וירדם בשכרותו.

ובמקראי קדש (פורים ס"ב נ"ד) כתב בדעת הרמ"א שהשתייה יותר מלימודו והשינה אינם שני עניינים נפרדים, אלא קיום 'עד דלא ידע' הוא ע"י שישתה יותר מלימודו וירדם מחמת השתייה, אך אם ישן קודם ששתה אינו מקיים את דין זה.

ובספר פורים המשולש (להגר"ש דבליצקי, עמוד כ') כתב, שאמנם מפשטות לשון הרמב"ם משמע שהשינה היא מדיני סעודת פורים, שישן מחמת היין ששותה בסעודה. אך מנהג העולם הוא שהסעודה נמשכת לתוך הלילה של מוצאי פורים, וצ"ל שעפ"י מנהג העולם אפשר לקיים את השינה גם ע"י שישן מחמת יין ששתה קודם הסעודה, ובלבד שהשינה תהיה בפורים.

מזל טוב זגריא יאה
נתנם לכבוד השמחה השרויה בכית מורנו
הגר"י טשזנר שליט"א
ומנב"ת נו"ב הרבנית תליט"א
בשמחת נישואי נכדם הרב יהושע טשזנר הי"ו
בן הגאון רבי יונה צבי טשזנר שליט"א
עב"ג הכלה החשובה תחי'
בת הרב יוסף אלפנביין שליט"א
בשעה טובה ומוצלחת
ברכותנו שיזכו לכנות בית נאמן בישראל ויזכו לרוות
מהם ומכל יוצ"ח רב נחת דקדושה בכריות גופא ונהרוא
מעליא במנוחת הנפש ושלוות הדעת אושר ושמחה כל
הימים, אכ"ר.

שמעו ותחי נפשכם
בשורה משמחת לשוחרי התורה והמוסר
ניתן להאזין לשיחות ודרשות
בענייני פורים
מפי מורנו ורבנו
הגאון הצדיק רבי **שמעון דוד פינקוס** זצוק"ל
רב ומנהיג קהילתנו הקדושה
הקלטות ברורות ואכותיות במיוחד
בטלפון 0799-400-442 שלוחה 3
תשואות חן לרבנים החשובים שליט"א
שעמלו וטרחו לשפר את איכות הקלטות לתועלת הציבור

רבי משה בן הגאון רבי דוד פיינשטיין זיע"א

נלב"ע י"ג אדר ב' תשמ"ו

ראינו להביא דברים מתוך הספר 'הליכות שלמה' למרן גאון ישראל הגרש"ז אוירבך זללה"ה הלכות שהנהיג בשעת הלויה ובזמני ההספדים ודברים שהנהיג ואמר במעלתו של הגר"מ זצוק"ל

ע"ה היה הולך מידי בוקר לקיים אצל אמו מצות כיבוד אם וישב לשוחח עמה כמה דקות בדרך לישיבה והיה קורא לה את כותרות העיתון) שהביאו זאת וציינו שכאשר נכנסתי לכינוס הס הושלך באולם, וחיך באמרו איזה כבוד הוא זה שהס הושלך בכינוס בחירות, מה גם שזה לא היה ולא נברא, אולם, אמר להם יודעים אתם מהו כבוד אמיתי שהרגשתי פעם, היה זה כשישבתי בביתי בטרם היה לי מכשיר טלפון, וקראו לי בדחיפות, באמרם שהגאון רבי משה פיינשטיין ממתין לי על קו הטלפון (שהשיחות מחו"ל היו אז יקרות מאד) אז הרגשתי כבוד כאשר גאון מופלג כמותו מדבר איתי בהלכה, זהו כבוד התורה.

עוד מובא שם מהגר"ר אפרים גרינבלט זצ"ל גאב"ד ממפיס - טנסי, ותלמיד מובהק של הגרמ"פ זצ"ל, שפעם הונחה שאלה קשה מלונדון על שולחנם של שני פוסקי הדור, רבינו והגרי"ש אלישיב ובתום הדיון ביניהם החליטו שניהם כאחד, כי ההכרעה בשאלה סבוכה כזו תוכל להיפתר רק על שולחנו של רבי משה שהוא ה"בר סמכא" בדורנו לדון בעניינים סבוכים כאלו.

דאורייתא בשבת, הנני מפרסם מאמר זה לאחר שהגאון הנ"ל שליט"א נתן לי רשות על כך, [ואמר פעם רבנו לב"ב, באמת לא בי הוא להכחיר בתארים ושבחים את הגאון ר' משה, אלא מכיון שבאתי בדברי לאסור את אשר התיר, חששתי פן יחשב הדבר לפגיעה כלשהי ח"ו בערך יראתו וצדקתו, ולכן הכתרתיו כאן "גאון וצדיק מפורסם"]. וכנסבה פעם השיחה אודות התואר "שר התורה" שנמצא בלשון רבותינו גדולי הדורות ז"ל, אמר רבנו כי תואר זה ניתן למי שבכחו להכריע בשאלות המתחדשות בכל דור, מתוך סוגיות הש"ס עצמן, והפטיר: שר התורה בדורנו הוא הגר"מ פיינשטיין.

4. ומ"מ לא הסיר רבנו את בגדי השבת בשעת ההלוי"א ע"פ שכשארע לוי" במוצ"ש הלך לפעמים בבגדי חול (ואמר רבנו שמלפנים היו שהסירו בגדי שבת בלוי" גם בימי חוה"מ),

וכשתינה לפניו א' מב"ב את מבוכתו איך לכלכל מעשיו ביום זה, שמוטלת עלינו מצות השמחה הגדולה של יום הפורים מחד גיסא, וחובת האבלות והצער באשכבתא דרבי מאידך גיסא, ענהו רבנו, תמיהני על מבוכתך, הרי איננו אלא "חיילים" הממלאים ומקיימים רצון ד', ומי שציונו להתאבל ולקונן בשעת ההלוי"א הוא ציונו לקיים מצוות היום בשמחה, ומצוות ד' הם הם המעוררים את רגשות הלב המתאימים לכל מצב כראוי לו.

אף על פי שימי הפורים אסורים בהספד, מכל מקום כשנפטר הגאון רבי משה פיינשטיין ז"ל¹ והעלו ארונו לקבורה בארץ ישראל² ביום פורים דמוקפין, הורה רבנו להכניס מטתו לתוך ירושלים שיכתנסו כל בני העיר להספידו וללוותו לבית עולמו, כראוי לכבודו של גדול הדור³, ללא שום שינוי עקב יום הפורים⁴.

(הליכות שלמה, הלכות פורים פ"ט ס"ל)

רבנותן טעם ראינו להביא מתוך הספר 'גאון ישראל' (על מרן הגרש"ז א) שם מסופר מהערכתו של הגרמ"פ להגרש"ז, ושם מובא שכמים הפנים לפנים, כאשר היה מדבר איתו בטלפון היה רבינו הגרש"ז עומד על רגליו בכל מהלך השיחה למרות חולשתו וזאת מחמת יראת הכבוד הגדולה שהייתה לו אליו. מספר הג"ר יוסף פישוף שליט"א (ר"מ ישיבת "שערי שמועות") אירע פעם שרבינו דיבר איתנו בשיעור על הגיחוך בחולי הכבוד, וסיפר לנו סיפור מאותו יום, שלבקשת העסקנים השתתף לילה קודם בכינוס בחירות, והיום בבוקר ראיתי בעיתון (שכידוע הגרש"ז בשנותיה האחרונות של אמו

1. בהגיע אליו השמועה מפטירת הגר"מ ז"ל אמר רבנו, שע"פ שורת הדין היו צריכים הכל לקרוע עליו, אלא שלא נהגינן בכך בדורותינו, וגם בפטירת מו"ר הגרא"ז מלצר ז"ל לא קרעו עליו אף התלמידים, ולענין ברכת דין האמת עיין הליכות שלמה תפילה פכ"ג דבר הלכה אות מ"ו. והורה אז רבנו שלא לערוך משתאות וחגיגות בליל הפורים כדרך כל שנה, באמרו "איך נשמח בשעה שהגאון ר' משה מוטל בין שמים לארץ".

3. וכמו כן התיר להספידו גם בימים שלא"כ, אף שהי' תוך שלשים יום שלפני הפסח, דגדול הדור שאני וגם משום דלא היו האבלים באר"י (עיין היטב פת"ש י"ד סי' שמ"ז סק"א), אבל במוצ"ש לא הרשה להספיד, ואמר דמעולם לא שמענו שיספידו במוצ"ש (אם לא בשעת הלוי"א), וגדול היה בעיני רבנו כבודו של גאון ישראל הגר"מ ז"ל ביותר, וראה מנחת שלמה קמא סי' ח', והוא מאמר שנתפרסם בשעתו במוריה תש"מ לחלוק על דעת הגר"מ ז"ל שהתיר לרופא שנקרא לחולה מסוכן לחזור לביתו ע"י חילול שבת מפני שיש לחוש שיתרשל מלבוא פעם אחרת, ודעת רבנו לאיסור (וראה עוד לעיל פ"ר ציון 16) שהקדים רבנו בהאי לישנא: "היות ונדפס בספר החשוב והמפורסם 'אגרות משה' ח"ד או"ח סי' פ' פסק הלכה בענין זה מהאי גאון וצדיק מפורסם הקב"ה אריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, והדברים נוגעים למלאכות

נדבת לכבוד השמחה בבית הרב אהוד רבלין וב"ב שליט"א לרגל הינוס נכדס הבה"ח כבר מאיד נ"י בן לבנו הרב אלקנה רבלין שליט"א, בעול תורה ומצות. יה"ר שיוכל לגדלה לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו לרות ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות נפא ונורא מעליא. ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

לע"נ מרדכי בן ר' אשר ז"ל נלב"ע ב' אדר ב' תשע"ט
ולע"נ מרת רחמה סוניה בת ר' מנחם מנדל ע"ה נלב"ע ט' אדר תשע"ה

נדבת ע"י ידידו הרב אברהם ישעיה מילבסקי שליט"א וב"ב לרגל השמחה השרויה במעונם בהכנס בניהם הבה"ח כמר ידידיה נ"י והבה"ח כמר מרדכי נ"י בעול תורה ומצות, ברכותנו שיוזכו לרות מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה ויגדלו להיות גדולי תורה ויראי שמים, ומשמחה זו ישפיע עליהם שפע גדול מן שמיא להתברך בכל מילי דמיטב ברו"ג מתוך נחת דקדושה כל הימים אכ"ר

העליה לתורה בשב"ק - זכור
ידידיה נ"י בהיכל ישיבת אופקים. (שחרית 7:10) מרדכי נ"י בביהמ"ד זכרון אליהו. (שחרית 7:45)

נדבת הרב דוד אליעד וב"ב שליט"א חתן הרב יצחק ירחי שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם תח" בשעט"מ, יה"ר שיוזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג שמחת הקידושה רבא תקיים א"ה בשב"ק בביהמ"ד שוית"ה (שחרית 7:10)

לרגל יומא ההילולא רבא לכהן הגדול מאחיו רה"י מרנא ורבנא אשר משחר נעודיו השחיר שיניו על דברי תורה וכל רז לא אניס ליה בכל מקצועות התורה בחריפות וכבקיאותמרנא ראש הישיבה רבנו חיים ב"ר יעקב הכהן קמיל זצ"ל

נלב"ע בשושן פורים תשס"ה

ראינו להביא מתורתו לע"נ ולזכרו הטהור

בענין מחית עמלק

המורה להדיא שהיתה מלחמה עם הפלשתים כל ימי שאול, כדכתיב בנביא שמואל (א, י"ד, נ"ב): "ותהי המלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול", וא"כ בזמן שאול לא היה מצב של מנוחה מהאויבים.

ה. **ושמעתי** מחכם אחד שליט"א ליישב באופן אחר את שאלת הרדב"ז על ההגהות מימוניות.

שהרי כתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' מלכים, הל' א'): "אין המלך נלחם תחילה אלא מלחמת מצוה, ואיזו היא מלחמת מצוה, זו מלחמת שבעה עממים ומלחמת עמלק ועזרת ישראל מצר שבא עליהם" עכ"ל.

ומכואר שחיוב מחית עמלק מוטל על המלך, שכחלק מדיני המלכות מוטל עליו לדאוג לצורכיהם של ישראל במחית עמלק, וכ"ל הרמב"ם את מחית עמלק ביחד עם מלחמת שבעת העממים ועזרת ישראל מהצר הבא עליהם, שבכל המלחמות הללו הצד השוה ביניהם הוא שמוטל על המלך לצאת למלחמות מצוה אלו לצורך תועלת כלל ישראל, ומהא דהרמב"ם כללם בהדי הדדי משמע שדין אחד הוא להם, שאף מתוך מצב של מלחמה וחוסר מנוחה מהאויבים צריך המלך להילחם באויבים, ולהביא את המנוחה לכלל ישראל, ואדרבא גם מתוך מצב של חוסר מנוחה מהאויבים, ולפיכך המלך לא צריך את התנאי ד"והיה בהניח", דכחלק מדיני המלכות שבו הוא לצאת למלחמת מצוה אף כשיש מצב של מלחמה ולא התקיים התנאי ד"והיה בהניח", דגם אז מוטל על המלך להילחם עם עמלק.

וכל מה שכתב ההגהות מימוניות בשם הסמ"ג דבעינן לתנאי של "והיה בהניח" קאי רק על הציבור - כלל ישראל, אך לגבי מלך אין תנאי שכזה.

ונראים הדברים אמת - דדברי נועם הם, שפתיים יושק. **ו. ונראה** להביא ראייה ברורה לחילוק זה, שהרי בספר המצוות לרמב"ם (מצוה קפ"ח) כתב וז"ל: "ציוונו להכרית זרע עמלק וכו' זכרים ונקבות קטנים וגדולים" עכ"ל.

ומכאן מדבריו שחיוב מחית עמלק מוטל על הציבור, שהרי בראש דבריו כתב הרמב"ם את הלשון "ציוונו" ומשמעותו שהחיוב קאי על הציבור, ולכן כתוב בלשון רבים.

ומאידך בפרק ה' מהל' מלכים דלעיל כתב הרמב"ם שחיוב מחית עמלק חל על המלך, ואם כן סותרים דברי הרמב"ם זה לזה, וכך ראיתי שהקשה בספר מלכות בית דוד (להרה"ג ר' דוד מלינובסקי זצ"ל, סימן ד' סוף ס"ק ב') **אולם** לפי האמור לעיל אתי שפיר, דאכן גם על המלך וגם על הציבור מוטל חיוב מחית עמלק, אלא שכל חד

(המשך בעמוד 9)

שיעור ממרנא רה"י זצוק"ל כפי שמסר בפרשת זכור תשס"ה - שבוע לפני פטירתו, ומובא כאן באדיבות הרב ירמיה ורון שליט"א. תשואות חן על עמלו בהדרת תורת רבינו זצוק"ל.

א. **כתב** הרמב"ם (פרק ה' מהל' מלכים, הלכה ה') וז"ל: "מצות עשה לאבד זרע עמלק, שנאמר 'תמחה את זכר עמלק'".

וכתב בהגהות מימוניות בשם הסמ"ג וז"ל: "מצוה זו אינה נוהגת עד ימות המשיח לאחר כיבוש הארץ, שנאמר 'והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק', לשון ספר המצוות (מצות לא תעשה, רכ"ו)".

והקשה עליו הרדב"ז: "וראיתי מי שכתב שאין מצוה זו נוהגת עד ימות המשיח, ופרשת שמואל ושאלו היא תיובתיה" עכ"ל, כלומר עובדא דשמואל ושאלו שמיחו את זכר עמלק לפני ימות המשיח תהיה קושיא על דעת הסמ"ג שהובאה בהגהות מימוניות.

ב. **והנה** ב"קונטרס המועדים" - מתורת בריסק (עמ' נ"ז) הביאו לתרץ בשם הגר"ד זצ"ל, שמצות מחית עמלק נוהגת רק כאשר מתקיים התנאי של מנוחה מהאויבים - "והיה בהניח", וכאשר נפקע התנאי של והיה בהניח - בזמן שאין מנוחה אין נוהג חיוב זה דמחית עמלק, משום דתנאי זה הוא תנאי הכרחי לקיום המצוה, דאין מצות מחית עמלק חלה לעולם החל משעה שהתחיל חיובה והלאה, ולא הוי מצוה זו כ"ירושה וישיבה" שמשעה שישאל נכנסו לארץ חלים הדינים העולים מתוך ירושה וישיבה בתמידות, כהפרשת תרומות ומעשרות, ואף לאחר שישאל גלו מאדמתן חל חיוב זה, למרות שאין חידוש בכל עת למצב של ירושה וישיבה, אלא תנאי מצות מחית עמלק נלמד מהפס' "והיה בהניח", שבכדי לקיים למעשה את מחית עמלק בעינן לקיים מחדש את התנאי המעכב לקיום מצוה זו שהוא מנוחה מהאויבים, ולכן בזמן שאול לאחר שישאל כבשו את שאר העממים התקיים התנאי של "והיה בהניח" ונתחייבו ישראל במצוה זו, אך לאחר מכן כשגלו מאדמתן ותו לא התקיים התנאי של המנוחה מהאויבים נפקע מהם חיוב קיום מצות מחית עמלק ולא חל חיובה עד ימות המשיח.

ג. **[אמנם]** הגר"ד זצ"ל הביא דאיתא בגמ' מס' סנהדרין (דף כ'): "שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה" עכ"ל. ופירש רש"י: "דבכולהו (כל השלוש מצוות דלעיל) כתיב ירושה וישיבה וכו', בעמלק כתיב 'והיה בהניח לך' וכו'" עכ"ל, ומבואר מפירוש רש"י שגם מצות מחית עמלק היא מצוה שנאמר בה ירושה וישיבה, ודלא כמו שנתבאר בסמ"ג].

ד. **וצריך** עיון על דברי הגר"ד שכתב שבזמן שאול התקיים התנאי של "והיה בהניח", דיח פסוק

הערות והארות במסכת מגילה

אדם ולא מלך

איתא בגמ' מגילה (י"א א'), רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להא פרשתא מהכא, "שיר המעלות לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם" (תהלים קכד א ב), אדם ולא מלך (זה המן, רש"י). ויש להתבונן מהו הנס בזה שהיה המן אדם ולא מלך.

והנה ידועים דברי האוה"ח הק' בפרשת וישב, עה"פ "וישמע ראובן ויצילהו מידם" (בראשית לו כא), וז"ל, פירוש לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, משא"כ חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, עכ"ל. ומבואר דכיון שהאדם הוא בעל בחירה אזי הוא יכול להרוג אפילו מי שלא נתחייב מיתה. ואמנם שמעתי שהג"ר אהרן קוטלר זצ"ל לא סבר כן, אך באמת יסוד החילוק בין בני אדם לחיות רעות, מבואר כבר בזה בפרשת וישב, עה"פ "ויקחהו וישליכו אותו הבורה" (בראשית שם כד), וז"ל, רבי יצחק אמר אי נחשין ועקרבין הוו ביה אמאי כתיב בראובן "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו" (שם כב), וכי לא חייש ראובן להאי דהא אינון נחשין ועקרבין ינזקין ליה כו', אלא חמא ראובן דנזקא אשתכח בידיהו דאחוי בגין דידע כמה שנאין ליה ורעותא דלהון לקטלא ליה, אמר ראובן טב למנפל ליה לגו גובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידא דשנאוי דלא מרחמי עליה, מכאן אמרו יפיל בר נש גרמיה לאשא או לגובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידא דשנאוי, בגין דהכא אתר דנחשים ועקרבים, אי איהו צדיקא קודשא בריך הוא ירחיש ליה ניסא ולזמנין דזכו דאבהן מסייעין ליה לבר נש וישתזיב מנייהו, אבל כיון דיתמסר בידא דשנאוי זעירין אינון דיכלין לאשתזבא כו', עכ"ל. הרי שגם אם מנחשים ועקרבים ראוי הוא להינצל (ע"י נס), עדיין לא יועיל לו להינצל משונאים.

והנה באוה"ח הק' בפרשת עקב, עה"פ "כי ה' אלקיכם הוא אלקי האלקים ואדני האדנים" (דברים י יז) כתב ז"ל, והוצרך לומר גם פרט אדנות התחתונים, להודיע כי אדונים של מטה אין בידם הבחירה לעשות כחפצם ורצונם אלא הוא אדון עליהם להטותם לאשר יחפוץ, והוא מאמר שלמה (משלי כא א), "לב מלך ביד ה' (על כל אשר יחפוץ יטנו)", עכ"ל (וראה עוד בדבריו בפרשת ויגש עה"פ "כי כמוך כפרעה", בראשית מד יח).

ומבואר בדברי האוה"ח הק', כי אף שלכל אדם יש בחירה ויכול לעשות כרצונו, אבל מלך אינו ככל אדם, כי לבו תמיד ביד ה' והוא אדון עליו להטותו לאשר יחפוץ. ולפי"ז מובן מאד מה היה הנס הגדול "בקום עלינו אדם", ולא מלך. כי אם המן היה מלך, אזי נס ההצלה לא היה גדול כל כך, כיון שלבו ביד ה', ויכול להטותו לאשר יחפוץ, משא"כ השתא שהמן אכן היה "אדם", ולאדם יש בחירה חופשית, ויכל להרוג את כלל ישראל כרצונו, ואעפ"כ עשה ה' נס גדול והציל את כלל ישראל¹.

כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו

שם, רב מתנה אמר מהאמר "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו" (דברים ו ז). נראה לבאר ענין הנס במה שלכלל ישראל יש "אלקים קרובים אליו", דהנה במדרש

(אסת"ר ז יג) מבואר שהגזר דין כבר נחתם למעלה, ורק משום שלכלל ישראל יש "אלקים קרובים אליו", לכן הם ניצלו מגזרת הכליה.

כולהו בהדי הדדי נפקי נשמתייהו

שם (ט"ז ב), אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך למימרינהו בנשימה אחת, מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו. ויש להתבונן מהו הענין הגדול הזה. איזו תועלת יש לעם ישראל בזה שיצאה נשמתן כאחד, ומה היה בכך אם לא היתה יוצאת נשמתם יחד והיו מפרפרים לזמן מועט.

וכעת עולה במחשבתי שיש בזה ענין עמוק מאד. המן הרי הוא עמלק. עמלק, כל זמן שהנשמה באפו, אפילו אם הוא רק מפרפר, אנחנו עדיין לא בטוחים, אי אפשר לדעת מה הוא עוד יכול להשחית. הכח של עמלק הוא חורבן, זו המציאות שלו. "ועל חרבך תחיה" (בראשית כו ז), "חרב" הוא מלשון חורבן, שמחריב את העולם, וכמש"כ הרמב"ן בפרשת יתרו (שמות כ כב). ממילא אנחנו לא בטוחים אתו אפילו כשהוא מפרפר.

לכך כשהגיעה העת שכלל ישראל זכה למחית עמלק [וכמובן שרק במידה מסוימת, כיון שעדיין לא נמחה עמלק לגמרי, אבל כלפי בני המן היתה כאן מחית עמלק], היתה זו זכות של כלל ישראל ד"כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו", זאת אומרת שהעולם נהיה נקי מהם ברגע אחד, ושוב אין מציאות כזו של חורבן.

[בשעה] שהגרמנים ימ"ש כבשו את הגטו בורשא, הם שלחו אש וגופרית במשך כמה שבועות, והיו שם כל יום כשליש אלף הרוגים. באו המפקדים לראש הצוררים ימ"ש ואמרו לו למה לך לבזבז נשק, הלא הם במצור, אין יוצא ואין בא, אין להם כח התנגדות, ואנשים גם בלאו הכי מתים מרעב (הם הגיעו למצב בו האוכל שלהם היה עליים). אמר להם אותו רשע, "זו השמחה שלי". הוא היה עולה כל יום למקום התצפית, ובשעה שהיו מפציצים, הוא היה משקיף ורווה נחת ממראות הזוועה, ה' ירחם. כל פגז עלה הון תועפות, אבל הוא רצה לראות במו עיניו את החורבן. זו המציאות של עמלק, החורבן הוא הנחת והתענוג שלו].

ובנוסף אחר יש לומר, כי עצם המציאות של עמלק בעולם, אפילו כשהוא מפרפר, מביאה טומאה לעולם. "נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק" (רש"י שמות יז טז), ומשום כך צריך להרוג גם את הבהמות של עמלק, "שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה, לומר בהמה זו משל עמלק היתה" (רש"י דברים כה יט), כיון שעצם זה שנשאר מהם זכר בעולם, זה מביא טומאה לעולם, לא די בכך שמוציאים אותו מכלל פעולה. זו הנקודה השניה שקיימת בעמלק [ויש כאן שני ענינים שהם אחד].

לזכות המיוחדת הזו זכו כלל ישראל כשהגיעה העת למחית עמלק, שלא היה אף רגע נוסף שהיתה מציאות לבני המן, וממילא לא הוסיפה טומאתן לחלחל עוד בעולם.

מתוך 'שפתי כהן' מאת הרב איתמר אלישיך שליט"א. תשואות חן על עמלו בהדרת תורת רבינו זצוק"ל.
1. רבנו התבטא אז שזהו "פשוט לאמיתה של תורה".

לדגל יומא דהילולא רבא של רבנו הגדול והקדוש אור העולם עטרת תפארת ישראל, סיני ועוקד הרים

רבנו שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זללה"ה

בעל דרך אמונה

נלב"ע שושן פורים תשפ"ב

ראינו להביא דברים משמו ולע"נ הטהורה

ענייני המגילה

ומ"ד ס' ס"ל דסתם חצר הוא כחצר המשכן שהיה נ' על נ' לפני הפתח (עי' עירובין כ"ג ב') והטרקלין היה י' על י' כנ"ל וס"ל דאחשורוש ישב בסוף הטרקלין בפנים מול הפתח וכן אסתר עמדה בסוף החצר כדמשמע לשון נוכח הפתח וא"כ השרביט היה צריך לימתח עד ס' אמה י' של הטרקלין ונ' של החצר כדי שיגיע עד אסתר.

ומ"ד מאתים ס"ל דהטרקלין היה ק' על ק' כבנין ההיכל (עי' ב"ב צ"ח ב') ומסתמא החצר לא היה פחות מהטרקלין והיה ג"כ ק' על ק' ואחשורוש ישב בקצה הפנימי של הטרקלין ואסתר בקצה החיצוני של החצר כנ"ל נמצא שהשרביט צריך לימתח עד ר' אמות ק' של הטרקלין וק' של החצר

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון

בגמ' (מגילה ט"ז ב') אורה זו תורה ושמחה זו יו"ט וששון זו מילה ויקר אלו תפילין, פירש"י שהמן גזר על כל אלו. ויל"ע למה גזר המן על ד' מצות אלו.

וי"ל שד' מצות אלו זכותן מגין במלחמה לנצח את האויבים ולהחליש כחו של עמלק כמש"כ אצל תורה (מכילתא סוף בשלה) כאשר ירים משה ידו שישאל מתגברין בד"ת וגבר ישראל ואמרו (תתדא"ר ספ"י) מגן אם יראה ורומח ת"ח דומה כאילו אחזו מגן ותריס וחרב פיפיות, וביו"ט אמרו (פסחים ה' א') בשכר ג' ראשון זכו להכרית זרעו של עשו, ובמילה אמרו (ב"ר פצ"ח) אפילו אין ביני לבינם אלא המילה הזאת כדאי הוא שלא אפול בידם, ובתפילין כתיב 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' זו תפילין (ברכות ו' א') ולכן נתיירא המן שאם יהיה בידם זכות ד' מצות אלו לא יוכלו הגוים לנצחן [ואל תתמה שידע המן כל זה שהרי היה עבד בבית מרדכי ומצינו בגמ' ומדרש שידע כל דיני ומנהגי ישראל].

ובזה יל"פ קרא (לעיל ג' ו') 'כי הגידו לו את עם מרדכי' משמע דעד השתא לא ידע עם מרדכי והרי היה עבדו של מרדכי לפני הרבה שנים, רק עם מרדכי' אלו רבנן כמ"ש בגמ' (מגילה י"ג ב') דהיינו שהגידו לו כח התורה דכל זמן שיש תלמידי חכמים

ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב וגו' (ה', ב')
במגילה ט"ו ב' ואחד שמתח את השרביט וכמה אר"י ב' אמות היה והעמידו על י"ב, וי"א על ט"ז, וי"א על כ"ד, וי"א על ס', וי"א על ר'. והנה הא דב' אמות היה, הוא סברא ששרביט עיקרו להשען עליו כדתנן בסנהדרין כ"ב א' מלך אין משתמשין בשרביטו וצריך שישען רוב גופו עליו דהיינו ב' אמות, אבל השיעורין כמה נמתח צ"ע מנ"ל.

וי"ל דמ"ד על י"ב משום דכתיב ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נוכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נוכח פתח הבית ואמרי בב"ב צ"ח ב' קנתיר דהיינו תרבוץ אפדנא י"ב על י"ב פ"י רשב"ם חצר גדול שעושין שרים בצד אפדנא שלהם וא"כ חצר המלכות היה י"ב אמה ארכו וס"ל דהמלך ישב סמוך לפתח כדי לקבל פני הבאים ואסתר מיד שנכנסה בחצר עמדה שם, וכיון שהחצר ארכו י"ב היה צריך השרביט להמתח עד י"ב אמה.

ומ"ד ט"ז ס"ל שאין דרך המלך לישוב סמוך לפתח ממש מקום שכל האנשים נדחקים ונכנס ד"א בפנים וכמ"ש בב"ב י"ב א' ד"א הסמוכות לר"ה כרה"ר דמי משום דדחקי אינשי ועיילי התם נמצא כשנכנס עוד ד"א היה צריך השרביט להמתח עד ט"ז אמה דהיינו י"ב ועוד ד'.

ומ"ד כ"ד ס"ל דיליף נכח נכח וכמו שהיא עמדה רחוק מהפתח י"ב אמה כנ"ל כך אחשורוש היה רחוק לפני מפתח החיצון י"ב אמה דהא בשניהן כתיב נוכח (נוכח בית המלך ונוכח פתח הבית) ומשמע שווין וא"כ היה צריך להמתח עד כ"ד אמה, עיל"פ ע"פ המדרש שו"ט פכ"ב ז' קנקלין (חדרים) היו שם ונכנסה עד חצי הרביעי ושם עמדה והנה בב"ב צ"ח ב' שינו טרקלין י' על י' וא"כ כשנכנסה ג' קנקלין ומחצה וכל קנקל י' אמה א"כ נכנסה ל"ה אמה ואחשורוש ישב סמוך לפתח לקבל האנשים וכנ"ל נמצא ישב בקצה הפנימי נשאר כ"ה אמה עד מקום שאסתר עמדה וכשנמתח עד כ"ד אמה יכלה להושיט ידה ולנגוע בראש השרביט.

לעילוי נשמתם הטהורה של שני עמודי עולם, אלופי התורה ושרי היראה
מרנן ורבנן הגאונים הגדולים אשר האירו ולתבל ולדורים עליה בעוצם קדושתם וחסידותם

מרן רבי חיים ב"ר יעקב הכהן קמיל זיע"א

ומרן רבי שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זיע"א

נלב"ע בשושן פורים

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל

נתרם ע"י משפחת ראש הישיבה זצ"ל

וע"י הרבנים החשובים

הרב יהודה מויאל שליט"א | הרב בועז גאולה שליט"א | הרב שמעון פרייזלר שליט"א

זכות מרנן צוק"ל תעמוד להם ולביתם להתברך בכל מילי דמיטב ברו"ג, אמן.

על התורה ולבסוף כששמע שיש עוד זכויות המגינין הוכרח לגזור על כל היהודים על ד' דברים הנ"ל ועי"ז יוכל לשלוט

בכולן (וע"ע בד"ה ויבו בעיניו).

(מתוך 'טעמא דקרא')

ותורה לא יוכל למרדכי ולכן בקש המן להשמיד את התורה וגזר עליה.

וזוהו שאמרו בגמ' שם בתחילה 'במרדכי לבדו' ולבסוף ששמע שלא יצליח בזה ב'עם מרדכי' אלו רבנן שגזר

בעניינא דיומא ממרן רבנו זצוק"ל

סיפרי לנו אחד מבני הבית, שבשעת סעודת הפורים, ניגש אל רבינו אחד וביקש ברכה להיות כמו רבינו, באומרו 'הלא ביום הזה כל הפושט יד נותנים לו, וידוע בשם הספרים הק' שזה הולך גם על ענייני רוחניות, שכל מי שמבקש דבר ביום הזה הבקשה יכולה יותר להתקבל'.

הביט בו רבינו ואמר: זהו. כבר יצאת ידי חובת 'עד דלא ידע'.

הלה, הפציר ברבינו שהוא רוצה באמת ברכה לגדול גדול בישראל, הגיב לו רבינו:

מה שאמרו כל הפושט יד נותנים לו, הוא קולא בהלכות צדקה ולא חומרא, שאין צריך לבדוק אחרי העני אלא אפשר לתת לכל אחד שמבקש, כי אומרים מסתמא הוא עני. אבל בשאר ימות השנה שיש גבאי צדקה ואפשר לתת דרכם לעניים, החמירו שא"צ לתת לכל עני הפושט יד כי אפשר לתת על ידי הגבאי צדקה והם צריכים לבדוק מי זקוק ומי לא...

ביום שושן פורים לתפילת ותיקין, הגיעו אל רבינו (בהשתדלות הגר"י חלופסקי) מנין של תושבי ירושלים שכבר נתחייבו ביום ט"ו בפורים כי היו שם בתחילת היום ובאו עכשיו, ואחד מהם קרא עם כל הג' ברכות לפניו וגם לאחריה בירכו ואח"כ אמרו שושנת יעקב, וגם קראו בתורה כדין.

ורבינו מאוד מרוצה מזה, כי כל שנה נוהגים על פיו לקרוא בט"ו משום שבני ברק הוא קרוב לעיר יפו ות"א שהיא ספק מוקף חומה וקראו בלי ברכה, ועכשיו שיש את אלו שבאים מירושלים, קוראים ברכה והוא מהודר יותר. וכן נוהגים כמה שנים וזכה הגר"י הנ"ל להנות את רבינו.

מנהגו של חתנו של רבינו הגאון הרב יהושע צביון, להגיע מידי ערב פורים ולבקש מרבי נתן דוד ספר חדש שעוד לא ראה מרן בכדי להראות לו בפורים ולשמח אותו. **שנה** אחת הביא לו רנ"ד את הספר שם עולם על תורת כהנים, רבינו שכל כך התרגש להכיר את הספר, שלח במוצאי הפורים את הספר חזרה יחד עם דרך אמונה והקדשה!

בילדותי (לפני כ-30 שנה) לאחר הלימודים בתלמוד תורה תורת אמת לפני חג הפורים נכנסתי לרבינו ושאלתי אותו: "אנחנו גרים בבני ברק ועומדים לנסוע לירושלים לשושן פורים, האם אנו מחוייבים שם בקריאת מגילה?".

מרן הראה עצמו כמתקשה בקושיא חזקה ואמר לי: שאלה טובה מאד... מה יהיה הדין?? צריך לבדוק.

הוא ניגש לארון הספרים ועשה עצמו כמעייין בספר למצוא תשובה לקושיא ואז התיישב והראה לי בספר מה הדין.

חזרתי לביתי מלא בהתפעלות ואמרתי לאבי שהרב אמר שזו קושיא חזקה מאד ולא ידע תשובה ורק לאחר שעיין בספרים הוא מצא את התשובה. שאל אותי אבי באיזה ספר עיין ואני עניתי לו שהיה כתוב על הספר 'שונה הלכות'. **רק** לאחר שגדלתי הבנתי שהשאלה הייתה פשוטה למדי והספר שעיין בו היה הספר שכתב בעצמו ומרן ברוב חכמתו השאיר בי את התחושה שעד היום זכורה לי כתענוג שהביא אותי לשאול אותו שוב שאלות רבות. (נפתלי ה.).

אמר רבינו כי מה שכתב בסוף קונטרס "בשער המלך" שבספרו "שיח השדה": "סיימתי ליל פורים תשי"ז", הוא משום דמעיקר הדין מותר לכתוב גם בשאר עניינים, אבל בדרך כלל נוהג לכתוב רק בענייני המגילה.

ולפני שנים רבות שאלה את רבינו בתו שהיתה ילדה, שראתה שכתוב 'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ורוצה שיתן לה שני הלכות קצרות מאוד שתוכל לומר אותם בכל יום ויהיה לה חלק לעולם הבא, ענה לה רבינו כלאחר יד: "משנכנס אב ממעטים בשמחה", "משנכנס אדר מרבנים בשמחה"...

סיפרי לרבינו שיש נוהגים להתחיל מסכת מגילה בתאריך ט"ו בשבט כדי לסיים עד פורים, שלומדים דף (וקצת יותר) ליום ויוצא שלקראת פורים משלימים, נענה רבינו ואמר: הרי מסכת מגילה ניתן גם להתחיל בפורים בלילה ולגמור בפורים ביום, ואת זה לא צריך להתחיל חודש קודם...

מתוך הספר "דברי שי"ח" חלק א'. באדיבות הרב ישראל גולדשטוף שליט"א.

בענין מחית עמלק המשך מעמוד 6

ואם כן מצות מחית עמלק הוי מצוה שיש ב' אופנים כיצד לקיימה, אופן אחד הוא על ידי המלך שלא זקוק לתנאי ד"והיה בהניח", ואופן שני הוא ע"י הציבור - כלל ישראל דבעינן להו לקיום תנאי ד"והיה בהניח".

מינייהו מצווה למחות את עמלק באופן שונה, שעל המלך מוטל הדין למחות את עמלק מדיני המלוכות המוטלים עליו, ואף כשלא התקיים בזמן מלכותו התנאי ד"והיה בהניח", אבל על הציבור חל חיוב למחות את זרע עמלק רק כאשר ישלם התנאי של "והיה בהניח", וזה יהא רק בימות המשיח.

קיימו וקבלו היהודים

נאמר בכנס מחנכים. והיות והדברים נוגעים לקבלת התורה מאהבה בימי הפורים, מצאנו לנכון להביא כאן שיחה זו.

שהתורה ראויה לנו? מי אומר שהיא מתאימה לנו ועדיין היא לא חלק מעצמנו? לשם כך מגיעה קבלת התורה בימי אחשוורוש, כלל ישראל מקבלים על עצמם מצוה נוספת שאינה כתובה בתורה, מקבלים על עצמם מרצון את מצות הפורים. קבלת תורה נוספת זו מרצון מגלה לנו שהתורה היא חלק מכלל ישראל, כלל ישראל מקיים את התורה לא בגלל שאין לו ברירה אלא משום שהתורה היא חלק ממנו, התורה נמצאת בעצמותו של כלל ישראל.

הסיטרא אחרא משנה את שמו לפי התקופה

נתבונן קצת במה שקורה לנו בדור הזה ולפי זה נבאר ביאור חדש בקבלת התורה של הר סיני.

שלמה המלך אומר (קהלת א. ט): "מה שהיה הוא שיהיה... ואין כל חדש תחת השמש", התורה מלמדת אותנו שמה שהיה הוא שיהיה - ההסטוריה חוזרת על עצמה, זהו לימוד עבורנו לדורות, העבר הוא כמו מראה שמשקפת לנו את העתיד, הקב"ה נתן לנו כח של זכרון, כדי שנזכור את העבר ונדע לפי זה איך להתנהג בעתיד, אמנם כאשר נתבונן נראה שהעבר אינו בדיוק כמו העתיד אלא קצת שונה.

כאשר יעקב אבינו נאבק עם שרו של עשו (פרשת וישלח), שאל יעקב את המלאך "הגידה נא שמך", ענה לו שרו של עשו "ולמה זה תשאל לשמי", רש"י מפרש שלמלאכים אין שם קבוע, לעומת זאת המלאך בירך את יעקב ואמר לו "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל". ישנו "וורט" נפלא על הענין הזה, המלאך אומר ליעקב: לי אין שם, השם של שרו של עשו משתנה כל הזמן, פעם קראו לו "עבודה זרה" אבל כבר שחטו את היצר הרע של עבודה זרה, אח"כ קראו לו "פילוסופיה" אבל גם זה נגמר, הגיע תקופה שקראו לו "השכלה", נגמרה השכלה וקראו לו "קומוניזם" שם העצם שלו זה ס-מ-א-ל אבל כל הזמן הוא מחליף את שמו לפי התקופה. אבל לך יעקב קוראים יעקב ו"ישראל", מה שקראו יעקב לפני אלף שנים קוראים לו גם היום, המלאך אומר ליעקב: אתה יעקב אף פעם אל תחליף את שמך.

היצר הרע של היום הוא אותו יצר הרע של פעם, כמו שבהשכלה שרף היצה"ר את כלל ישראל, כך גם היום הוא רוצה לשרוף את כלל ישראל, היום יש ליצר הרע שם אחר, רק הבעיה היא שעד שאנחנו תופסים שמה שקורה היום זה פשוט הסיטרא אחרא, לפעמים כבר מאוחר מדי. אנחנו צריכים להכיר את המהות של היצה"ר, את שמו אי אפשר להכיר כי שמו מתחלף, פעם זה השכלה ופעם קומוניזם, פעם ציונות [וכמו שאמר לי אחד שהשואה קרתה בגלל שהיהודים לא עלו לארץ ישראל זהו אותו הס"מ], והיום קוראים לו "משחקי מחשב".

ככפיית הר כגיגית נהפכה התורה להיות מציאות חיינו

הגמרא במסכת שבת (פח ע"א) אומרת: "ויתיצבו בתחתית ההר" אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם". ואע"פ שאמרו כלל ישראל "נעשה ונשמע" היה צריך הקב"ה להכריח את כלל ישראל לקבל את התורה - כפה עליהם הר כגיגית. באמירת נעשה ונשמע יש מעלה ויש חסרון, לקבל את התורה כולה מרצון בלי שום שאלות זו מעלה עצומה, אך יש גם חסרון. בקבלה מרצון, כאשר אדם מקבל דבר מרצונו היום הוא מסכים אבל מחר הוא יכול לחזור בו, אמירת "נעשה ונשמע" היא סיבה לקיים את התורה, אך כדי לבנות את התורה בנו - כדי להשריש את התורה בנו - זה לא מספיק, הרי קבלנו את התורה מרצון ומחר נוכל לחזור בנו. לשם כך הקב"ה כפה עלינו הר כגיגית, הכריח אותנו לקבל את התורה, אם תקבלו מוטב, ואם לא שם תהא קבורתכם. כעת התורה קשורה בעצם החיים שלנו, כעת אנחנו חייבים לקיים את התורה בין אם נרצה ובין אם לא נרצה.

המהר"ל (בגור אריה, ובספר תפארת ישראל פרק לב) מוסיף לבאר, שכאשר כפה הקב"ה הר כגיגית היינו אנוסים לקבל את התורה, אדם שאונס אשה נאמר עליו בתורה "לא יוכל שלחה כל ימיו" (דברים כג, ט) כאשר הקשר של אדם עם אשה בא ע"י רצון, אם אין רצון אפשר לנתק את הקשר ולגרש את האשה, אבל אם הקשר בא בכפייה בלי רצון אי אפשר לנתק את הקשר, כיון שמהות הקשר אינה תלויה ברצון אלא היא תוצאה של הכרח. עם ישראל קבלו את התורה מרצון - אמרו "נעשה ונשמע", אך זהו קשר של רצון שאפשר לנתקו. לשם כך הקב"ה כפה עלינו הר כגיגית, כעת זהו קשר מחמת הכרח, קשר זה לעולם לא יוכל להנתק "לא יוכל שלחה כל ימיו", התורה נהפכת להיות המציאות של החיים שלנו.

קבלת התורה כפורים היא השייכות בעצם לכלל ישראל

הגמרא במסכת שבת (פח ע"א) ממשיכה: "אמר רבא אף על פי כן הדור קיבלוה בימי אחשוורוש דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים' קיימו מה שקבלו כבר". רואים אנו שאמירת נעשה ונשמע בהר סיני וכפיית הר כגיגית עדיין לא הספיקו, צריכים כלל ישראל לקבל את התורה מחדש בימי אחשוורוש. המהר"ל ממשיך לבאר שהיה עדיין חסר בקבלת התורה של הר סיני, נכון הוא שאנחנו חייבים לקיים את התורה, אבל זה רק משום שאנחנו מוכרחים, אין לנו ברירה ואין אנחנו יכולים לחזור בנו, אך עדיין מניין

הבעיה הכאובה של דורינו - נערים שנשמטים החוצה

היתה פעם בלונדון אסיפה של אגודת ישראל, היו שם רבנים מכל אירופה ואמריקה, נושא האסיפה היה בעניני חינוך - בבעיה הכאובה ביותר בדור שלנו: ילדים ונערים ממשפחות חרדיות הכי טובות שנשמטים החוצה ומתקלקלים, וזה הופך להיות מגיפה בממדים נוראים. אגודת ישראל בלונדון הוציא חוברת בענין הבעיה כאובה זו, בתחילה הדפיסו את החוברת ב-10.000 עותקים, אבל זה לא הספיק והיו צריכים להדפיס מאה אלף עותקים, עד כדי כך הבעיה הכאובה הזאת כל כך נפוצה.

נדע דבר אחד, אם מצב כזה ימשך ח"ו זה ישרוף את כל כלל ישראל.

לפני תקופת ההשכלה היו כלל ישראל חרדים לדבר ה', ולאט לאט פגעה ההשכלה בעם ישראל עד שנשארו 40 אחוז חרדים ואח"כ רק 30 אחוז, זה קרה במשך תקופה של 60-70 שנה, אמנם הבעיה הכאובה של הדור שלנו היא רק במשך 10-5 שנים, והקב"ה כביכול ארך אפים, אך אי אפשר לדעת מה יקרה אם הבעיה הזו לא תפתר.

היה פעם סמינר באמריקה, העסקנים שם אירגנו סמינר עבור קבוצה של נערים שנפלו הצידה, רצו לדבר על לב הנערים האלו ולחזק אותם. היינו שם בשבת, הנערים - חלקם נשואים וחלקם לא - היו לבושים בבגדי שבת כחרדים לכל דבר. החזן מתחיל להתפלל והם מפטטים, מגיע החזן לברכו והם ממשיכים לדבר, מתחילים להתפלל שמונה עשרה אף אחד מהם לא קם. היינו שם רק אני ועוד תשעה רבנים. אמרו לי שהנערים האלו מקולקלים ואפי' מחללי שבת, אף פעם לא בכיתי בחיים שלי כמו שבכיתי שם בשמונה עשרה, כאשר ראיתי מחזה נורא ומחריד כזה. **בדור** שלנו יכול להיות מחלל שבת שמתלבש כחרדי, יכול להיות ילד שהולך ל"חידר" ואי אפשר לדעת מה הוא עושה. יכול להיות בחור ישיבה ומי יודע מה קורה אתו. מה שהיה הוא שיהיה, זה אותו יצר הרע רק בצורה שונה, אדם שנראה חרדי אבל עובר עבירות.

קידושין ונישואין הם שני ענינים שונים

נגסה להבין מה המהלך שהיה במעמד הר סיני, לפי זה נבין את מה שקורה בדורינו.

במעמד הר סיני אמרו כלל ישראל "נעשה ונשמע", לעומת זאת אומרים חז"ל שכפה עליהם הר כגיגית ורק לאחר מכן קיבלוהו מרצון בימי אחרשוש. מצד אחד כלל ישראל אמרו נעשה ונשמע מרצון ומצד שני קיבלו את התורה מאונס - בכפיית הר כגיגית, שני דברים שסותרים זה לזה. ישנם הרבה תירוצים בשאלה זו אבל נחדש כאן מהלך חדש.

בברכות האירוסין שאומרים תחת החופה אנו מסיימים "ברוך אתה מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", השיטה מקובצת (בכתובות ז ע"א) מפרש שהקב"ה הכניס את עם ישראל לחופה וקידש אותם, הקידושין הם קבלת התורה - אמירת "נעשה ונשמע". והחופה היא מה

שכפה עליהם הר כגיגית. גם כאשר אדם לוקח אשה ישנם שני דברים יש קידושין ויש נישואין. קידושין - הם הקנין, האיש נותן לאשתו טבעת ואומר לה: "הרי את מקודשת לי", כעת האשה קנויה לבעלה ונקראת "אשת איש", אבל היא עדיין לא חיה אתו, היא חוזרת לבית אביה [זהו בזמננו שהיו עושים אירוסין ונישואין בנפרד, אבל בזמנינו עושים את שני הדברים יחד]. לאחר זמן עושים נישואין על ידי שפורסים מפה למעלה כמו החופה שלנו או על ידי יחוד בין הבעל לאשה. נישואין הוא שיש בין האיש לאשתו "אישות", האשה יוצאת מבית אביה ונכנסת לבית בעלה.

הבדל זה שבין קידושין לנישואין מתבטא גם בדינים מעשיים. קידושין - מחייב את האשה בכל האזהרות של אשת איש, היא כבר אסורה על כל אדם אחר בעולם. לעומת זאת האיש אינו מחוייב לאשתו שום דבר על ידי קידושין אלו, הוא לא חייב לפרנס אותה, לא חייב לתת לה מלבושים, הוא גם לא חייב לרפאות אותה או לפדות אותה אם היא תיפול בשבי. על ידי קידושין האשה רק קנויה לבעלה אבל היא לא אשתו, אישות - להיות אשתו - זה רק על ידי נישואין, בנישואין האשה נכנסת לרשות בעלה והם חיים ביחד חיים משותפים, זהו ההבדל המציאותי בין קידושין לבין נישואין.

עיקר קבלת התורה - הוא הנישואין

בדורנו מקובל שאשה שנשאת היא משנה את שם משפחתה לשם משפחתו של בעלה. שינוי זה הוא רק לאחר הנישואין, כאשר האשה נשאת ונכנסת לרשותו של בעלה היא גם כן מקבלת את שם משפחתו של בעלה. במתן תורה שאל הקב"ה את עם ישראל אם הם רוצים לקבל את התורה, עם ישראל ענה "נעשה ונשמע", קבלת תורה זו היא הקידושין. ברגע זה חלו עליהם כל מצוות וחיובי התורה, אבל עדיין אין חיים משותפים עם הקב"ה, עדיין היה חסר את הנישואין. נישואין זה לצאת מבית אבא ולהכנס לביתו של הקב"ה, בית אבא זה העולם, אנחנו אנשי העולם אוכלים ושותים וישנים, ולהכנס לביתו של הקב"ה הכוונה היא לשנות את כל צורת החיים. עד עכשיו השם שלך היה "אברהם העברי" מעתה קוראים לך "יהודי". לקרוא לכלל ישראל "יהודי" זהו שינוי השם, "יהודי" זה כמו "יהודה", אותיות "יהודה" הם ד' י-ה-ו-ה. בכל ספרי המקובלים האות ד' מבטאת דלה ועניה - זהו ביטוי ל"אשה", האות ד' היא הנקבה, א"כ זה כמו האשה של הויה, של בורא כולם. עד עכשיו השם שלנו היה "עברי" או "עולם" - אנשי העולם, כעת אנו נקראים "יהודי", נכנסו לרשות של הקב"ה - "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת".

הקב"ה רצה לעשות לנו נישואין, נכון הוא שכבר קבלנו את כל המצוות - אמרנו נעשה ונשמע, אבל הקב"ה רצה שנשנה את כל צורת החיים, שנחיה חיים משותפים עם הקב"ה, אך את זה עם ישראל לא רצו, עם ישראל מוכן לקיים את כל המצוות, אבל לחיות חיים משותפים עם הקב"ה זה יותר מידי. מוכנים ללמוד תורה ולשמור כשרות, מוכנים להתפלל 3 תפילות ביום, אבל יחד עם זה רוצים להיות בן אדם נורמלי, גם קצת הבלי העולם,

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות. לתרומות,

הקדשות והנצחות 0527679598 או בנדירים פלוס:

עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום

דבת הרב אוריאל מימון וב"ב שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונם בהולדת נכדם נ"י בן לחתנם הרב יהודה אריה טל שליט"א. יה"ד שיזכו הוריו להכניסו בביתו של אא"לה בעתו ובזמנו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב בר"ג

גם קצת בידור. הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם: אם אתם מוכנים להיכנס לתוך הנישואין יש לי ענין בקבלת התורה שלכם, אבל אם אינכם מוכנים אלא רוצים קידושין בלי נישואין - שם תהא קבורתכם. אין שום ענין לקדש את האשה ולא להכניס אותה הביתה, אין שום ענין שנשמור את כל התרי"ג מצוות אם לא נחיה חיים משותפים עם הקב"ה.

גם קצת בידור. הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם: אם אתם מוכנים להיכנס לתוך הנישואין יש לי ענין בקבלת התורה שלכם, אבל אם אינכם מוכנים אלא רוצים קידושין בלי נישואין - שם תהא קבורתכם. אין שום ענין לקדש את האשה ולא להכניס אותה הביתה, אין שום ענין שנשמור את כל התרי"ג מצוות אם לא נחיה חיים משותפים עם הקב"ה.

גם קצת בידור. הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם: אם אתם מוכנים להיכנס לתוך הנישואין יש לי ענין בקבלת התורה שלכם, אבל אם אינכם מוכנים אלא רוצים קידושין בלי נישואין - שם תהא קבורתכם. אין שום ענין לקדש את האשה ולא להכניס אותה הביתה, אין שום ענין שנשמור את כל התרי"ג מצוות אם לא נחיה חיים משותפים עם הקב"ה.

שעשוע בהבלי העולם - מהות היצר הרע של דורנו

היום בדורנו היצר הרע שינה את שמו, כבר לא קוראים לו השכלה, היום קוראים לו "שעשוע" - "בידור". היום אנחנו מחפשים שעשועים - להשתעשע בחיים, אבל גם הקב"ה רוצה שנשתעשע. זוהי המטרה של התורה: שיהיה לנו טוב ונחמד עם הקב"ה, הקב"ה רוצה שהתורה תהיה לנו שעשוע. הקב"ה רוצה שנהנה מהיופי של התורה, שנהנה מלהיות בחברת ה' יתברך - שנהנה מהיהדות. המדרש רבה הראשון בתחילת בראשית מתחיל בפסוק "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים כל היום" (משלי ח, ל). זוהי תפילתנו כל יום "והערב נא את דברי תורתך" שהתורה תהיה לנו שעשוע, שנהנה מההתעסקות בתורה. אך לצערנו בדור שלנו היצר הרע הביא מושג חדש של שעשוע, מחשב עם כל מיני משחקים ועם כל מיני אביזרים. יש שם דברים מעניינים: צבע, מנגינות, וכל מיני אתגרים. האנשים החכמים ביותר בעולם תכננו את השעשוע הזה, כמובן בשליחותו של היצר הרע, הכל במטרה אחת, כדי שהראש שלנו יהיה תפוס במחשב וכך נצא מהחיים המשותפים עם בורא עולם.

היה פעם יהודי גאון שתכנת מחשבים, הוא הכניס למחשב את הש"ס רמב"ם ותנ"ך, בזמנו זה היה חידוש גדול שאפשר בלחיצת כפתור לקבל את כל התורה. ראיתי אותו פעם משחק עם המחשב משחק של מכוניות. כששאלתי אותו הרי אתה אדם גאון וכי זה מתאים לך להתעסק בשטויות כאלו? הוא ענה לי: אתה צודק אבל אני לא יכול לעצור. עד כדי כך מגיע כח המשיכה וההרס של המכשיר הזה.

פירצה קטנה גוררת אחריה חורבן שלם הפסוק אומר (משלי יז, יד): "פוסט מים ראשית מדון", כמו אותו סכר גדול שאם ינקב בו חור קטן כל הסכר יתמוטט, יקח קצת זמן אבל זה יקרה לבסוף, כך בענייננו חור קטן אצל הקב"ה סופו להיות ריב גדול, סופו להחריב את כל כרם ישראל.

לצאת מעולמו של הקב"ה, זה כמו אותה אשה שפעם אחת נדברה עם מישהו, הסוף היה שיצא מזה פרשת סוטה. זה לקח זמן אבל הסוף הגיע. ראינו בעינינו

גם קצת בידור. הקב"ה כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם: אם אתם מוכנים להיכנס לתוך הנישואין יש לי ענין בקבלת התורה שלכם, אבל אם אינכם מוכנים אלא רוצים קידושין בלי נישואין - שם תהא קבורתכם. אין שום ענין לקדש את האשה ולא להכניס אותה הביתה, אין שום ענין שנשמור את כל התרי"ג מצוות אם לא נחיה חיים משותפים עם הקב"ה.

נישואין מחייב אותנו לא לפנות לדברים אחרים

נפרש קצת את הדברים למעשה. היה פעם בחור טוב, הוא היה גם בן תורה, אבל היה קצת מסתכל בסרטים במחשב, לא ח"ו דברים מקולקלים אבל סתם דברי הבל. ספרתי לו את הסיפור עם החפץ חיים שנסע בעגלה, באמצע הדרך נעצר העגלון בשביל לקטוף תפוחים מפרדס שאינו שלו, צעק לו החפץ חיים: "מסתכלים עליך". והעגלון מָהָר וברח. שאל העגלון את החפץ חיים: מי מסתכל עלי? ענה לו החפץ חיים שהקב"ה מסתכל עליו. אמרתי לאותו בחור: דע לך שכאשר אתה יושב וצופה במחשב, יושב גם הקב"ה ומסתכל אתך. ענה לי אותו בחור "כאשר אני רואה את מה שאני רואה במחשב הקב"ה לא יושב לידי..."

במתן תורה הקב"ה כפה עלינו הר כגיגית ועשה לנו נישואין, כאשר איש ואשה נשואים הם הולכים ביחד, האיש לא ילך למקום שלאשה אין חפץ במקום זה. יהודי יכול להסתכל רק בדבר שהוא יכול להזמין את הקב"ה לשבת לידו, יהודי יכול ללמוד גמרא ולהזמין את הקב"ה לשבת לידו, אבל מה שלא מעניין את הקב"ה גם את היהודי זה לא מעניין. להקב"ה אין ענין לצפות במחשב - אז גם את היהודי זה לא מעניין, כי ההגדרה של יהודי היא שהוא הולך רק היכן שהקב"ה הולך.

בהיסטוריה של כלל ישראל, התחילו כל החורבנות מהנקודה הזו, שרצו רק את הקידושין בלי הנישואין. המצב בקהילות ישראל בעבר היה, שהקהילות כולם היו חרדים, בתוך קהילה של עשרת אלפים איש היה רב אחד, היה מלשין אחד והיה משומד אחד שהתנצר. מלבד זה לא היתה שום בעיה, כולם היו חרדים שלמדו כל בוקר לפני התפילה, שמרו שבת ואכלו כשר. מה שהרס את הכל זה ההשכלה, בהשכלה לא היה שום פגם ב"נעשה ונשמע", אף אחד מהמשכילים לא אמר שצריך לוותר על שבת, הם לא בקשו שנוותר על כשרות או על אחד מתרי"ג מצוות. המשכילים רצו שנשמור את המצוות אבל יחד עם

לע"נ מרת חיה שרה ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ט"ז באדר תשנ"ח תנצ"ב.ה.
הונצח ע"י חתנה הרב יעקב אלכסנדר ארנפורנד שליט"א

לע"נ הרב חיים ב"ר מאיר ושרה ז"ל
נלב"ע ט' אדר תנצ"ב.ה.
הונצח ע"י בנו הרב דניאל קדם שליט"א

שמעתי פעם כלל יפה בחינוך, שמותר לתת לילד לשחק רק בדבר שכאשר הוא יגדל לא יהיה לו עסק בזה. ילד יכול לשחק בכדור או בצעצועים, הוא לעולם לא יתמכר למשחק זה, כי כאשר הוא יגדל הרי לא יהיה לו שום ענין בצעצוע זה. אם ניתן לילד לשחק במחשב הרי זה דבר שיעניין אותו גם כאשר יגדל, הוא יגדל עם המחשב, הוא יתמכר למחשב וכנס לתוך כל הרעל והתועבות שיש במחשב.

העצה היעוצה לכל אחד, לא לומר "לי זה לא יקרה", אלא פשוט לעשות מלחמה עם היצר הרע הזה; לא להכניס שום מחשב וגם לא סרטים כשרים, כי פירצה קטנה גוררת אחריה אבדון לדורות עולם.

ישקני מנשיקות פיהו - להזהר גם בדברים המותרים

נאמר בשיר השירים (א, ב): "ישקני מנשיקות פיהו" והכוונה היא למתן תורה, מתן תורה נקרא "נשיקה", נשיקה זה הבטוי הכי עמוק שיש לאהבה, נשיקה זו הדבקות של רוח ברוח, החיים שלי - הנשימה שלי - בתוך החיים שלך, אני אוהב אותך עם כל החיות שבי, אנחנו חיים את החיים הטבעיים ביחד - זוהי נשיקה, בנשיקה אפשר לבטא אהבה אחד לאחד, אי אפשר לתת נשיקה לשני ילדים ביחד, ההגדרה של נשיקה היא שאתה לבד החיים שלי ומלבדך אין לי שום דבר בעולם. כאשר מגיע שבת קודש נוהגים לומר שיר השירים, אומרים "ישקני מנשיקות פיהו", ההגדרה של שבת קודש זה "נשיקה", אין עולם ואין עבודה, אין כסף ואין זהב, יש רק את ה' יתברך.

אנחנו צריכים ללמוד מזה איך להתנהג עם הבורא עולם, גם בדברים המותרים. יהודי קם בבוקר ולובש ציצית. בספר דניאל (א, ט) כתוב "ועתיק יומין יתב לבושיה כתלג חור", עתיק יומין - זה הקב"ה ולבושה כתלג חור - הכוונה שהקב"ה לובש בגד לבן, ולפי סודות התורה בגד לבן זהו ציצית. הקב"ה כביכול לובש ציצית וגם אנחנו לובשים ציצית, ציציות זה "שמלת הכלה" שלנו. כך גם כתוב בפיוט "אודה לא-ל לבב חוקר" שנאמר ברוח הקודש "ימצאהו מקושטת בטלית וטוטפת כמו כלה מקשטת תמיד בבוקר בבוקר". נתאר לעצמנו אדם שיזרוק דלי של בוץ על שמלתה של הכלה, הרי הכלה ודאי תבכה. ואם נשאל אותה הרי הבוץ לא נכנס לעיניים זה לא כואב, על מה הבכי הזה, והתשובה שתהיה שפגענו בלב שלה, נהרסה לה כל החתונה, הרי שמלת הכלה שלה מלאה בבוץ. אנחנו יוצאים מהבית שלנו בבוקר מקושטים בטלית ובתפילין, ממש כמו כלה, יורדים במדרגות ומוציאים מהתיבה את העיתון, זה לא ח"ו עיתון שאסור לקרוא, זה רק חדשות - עיתון חרדי, זה רק בוץ - בוץ זה דבר נקי, בוץ עשוי רק מעפר ומים, אין בו לכלוך, אבל זה לא מתאים לשים בוץ על השמלה של הכלה. כאשר "ישקני מנשיקות פיהו", כאשר אנחנו מתיחדים עם ה' יתברך, אנחנו צריכים להיזהר לא לקלקל את החתונה, לא לכלוך את שמלת הכלה.

"ישקני מנשיקות פיהו" זה מתן תורה וזה המהות של כלל ישראל, חיים משותפים עם הקב"ה. כל החורבנות של כלל ישראל נבעו מפריקת הנשיקה הזו, רצו קצת גיוון בחיים, כמו שמצינו בדור המדבר שרצו קצת שומים ובצלים. אנחנו חייבים לעמוד על המשמר ולא לתת ליצר הרע להרוס אותנו. רק החיים המשותפים עם הקב"ה יחזיקו את עם ישראל לדורי דורות!

מה היתה תוצאה של ההשכלה, עם ישראל נשרף עד שלא נשאר ממנו שריד ופליט. הקב"ה היה צריך ברוב רחמיו להציל את עם ישראל, השואה לא היתה רק עונש, השואה היתה כדי להציל את עם ישראל. הבנין של כלל ישראל היה כל כך רקוב מההשכלה שהיה צריך הקב"ה לפרקו ולבנותו מחדש. מו"ח הגאון ר' מרדכי מן זצ"ל סיפר שבעיר שלו לפני השואה היו רק שני בחורי ישיבות, הוא ועוד אחד, הוא לא יכל לבוא הביתה לפסח, כי זו היתה בושה וחרפה שהוא לומד בישיבה, האוירה אז היתה כל כך עכורה, זה מה שיצא מההשכלה.

בארץ ישראל צריכים להזהר בזה בכפליים. הרמב"ם (ה) עבודת כוכבים פ"י ה"ו) מביא את הלאו שאסור לתת לגוי לשבת בארץ ישראל, ומוסיף הרמב"ם שבזמן שיד ישראל תקיפה אסור לתת לגוי לעבור בארץ ישראל אפילו בשביל לעשות עסק. ארץ ישראל זה כמו חדר יחוד, עם ישראל מתייחד עם בורא עולם, לא יתכן להכניס גוי לחדר יחוד ולא יתכן לסטות בחדר יחוד - ארץ ישראל - מהחיים המשותפים עם בורא עולם.

"מזה שהיה הוא שיהיה", בדורות הקודמים היה זה ההשכלה והיום זה "המחשב", אם לא נתפוס שזה היצר הרע, אם ח"ו לא נצא למלחמה בזמן, הרי חלילה לא ישאר שריד ופליט מכרם בית ישראל. יהודי זה לא שבת ולא כשרות. יהודי זה הנישואין עם הקב"ה, יהודי חי את כל החיים שלו אצל הבורא יתברך! זהו כל החיבה של יהודי, ולצערנו את זה היצר הרע רוצה לשבור בדור שלנו.

הסכנה שבמחשב אפילו דרך ארעי

ישנם אנשים שמכניסים הביתה מחשב בשביל פרנסתם, ישנם אנשים שעיקר העבודה שלהם הוא באינטרנט. נכון שזה פרנסה, אבל מדוע צריך פרנסה במקום שיש את כל הפריצות? וכי אפשר לשמור את העיניים כאשר מתעסקים בזה? הרי נורא ואיום מה שקורה שם, ישנם עובדות על אברכים עם ילדים שחיו בקדושה ובטהרה ועל ידי האינטרנט נהרס ביתם. דרך האינטרנט הם יצרו קשר חי עם כל מי שהם רצו, כך הם הגיעו לכל הלכלוך והתועבות שיש בעולם. שלא נחשוב "לי זה לא יקרה". היצר הרע מתחיל רק עם משחק כשר שיש במחשב, "הרי במחשב אין בעיה, והמשחק הוא סתם דבר של מה בכך". צריכים לדעת שזהו כלי קיבול לכל הלכלוך שיש בעולם! מי ערב לנו שהילדים שלנו לא ישתמשו במכשיר הזה לצורך דברים אסורים? היצר הרע יודע את העבודה. פעם בדורות קודמים היה הכל על טהרת הקודש, לא דברו בשפה של הגוים, לא הכירו את כל הקלקולים שיש מסביב, האבא לקח את בנו בגיל שלש והכניס אותו עטוף בטלית בקדושה ובטהרה לחיידר. היצר הרע פותח לנו רק חלון קטן אל העולם, רק תסתכל בסרט הכי כשר שיש במחשב, אבל הסוף של פתח קטן זה הוא אבדון - הרס הנישואין עם הקב"ה.

ישנה עוד בעיה כאובה עם המחשב, בעיה שגם הגוים צועקים עליה. מחנכים מספרים שילדים מגיעים לחיידר מפקקים, אין להם כח ללמוד, הם ישבו על המחשב עד 4 לפנות בקר. המחשב כ"כ מושך והם פשוט נהיו מכורים למחשב, מלבד כל מה שהם ראו שם הרי בצורה כזו הם כבר לא ילמדו שום דבר, זהו דבר נורא שח"ו יהרוס את הדור.

משלוח מנות איש לרעהו

בנסה לבאר מהם 'תעלומות הלב', ומתוך ההסבר נגיע לעומק מסויים במעשי משה רבינו במלחמת עמלק.

הפשט הראשוני של ביטוי זה, הוא משמעותו החיצונית - המעידה על תוכנו ומהותו: תעלומה מלשון נעלם, מכוסה. תעלומות הלב פירושו דברים נעלמים, שמכוסים ומוסתרים בתוך ליבו של עם ישראל ככלל, וכל יחיד כפרט. דהיינו 'כי הוא יודע תעלומות לב' פירושו הקשר והשייכות הפנימיים שיש לעם ישראל עם הקב"ה, דבר שבדרך כלל זוכה לו רק עם ישראל ולא אומות העולם.

בעצם הגדרת תעלומות הלב כדברים עמוקים ונסתרים, טמונה מרגניתא טבא: אין בכוחם של מעשים חיצוניים לשנות את טבעה של נפש היהודי, כי נקודת עומק שכזו איננה תלויה בבחירתו של האדם - אלא בירושה מהאבות באופן מוכרח, שגם כשעם ישראל חוטאים - נותר יתרון על פני אומות העולם בתעלומות הלב (וגם אם כיחידים יכולים לנתק עצמם מכלל ישראל, מכל מקום 'עם ישראל' בתורת ציבור נשאר לעולם מחובר בטבורו להקב"ה).

רק אצל בני אדם בכלל - ועם ישראל בפרט - שייך מושג זה שנקרא 'תעלומות לב', שכן אצל בני אדם תיתכן אפשרות של סתירה בין החיצונית לפנימיות, בין השאיפות למעשים. המעלות והחסרונות שנפעלים בנקודות עומק אלו, של תעלומות הלב, נסתרות הן מפניהם של המלאכים, משום שאינם שייכים למדרגות פנימיות אלו.

אמנם, אם כנים הדברים, ברור ופשוט שלא שייך שהקב"ה יענה להם תשובה על טענותיהם (כגון 'הללו עובדי עבודה זרה' שטענו בקריעת ים סוף), כי לפום מדרגתם, הבנתם והשגתם אין תשובה! במבט החיצוני מלאכי השרת צודקים, ואין כל חילוק בין עם ישראל לאומות העולם, וודאי שאין כל סיבה להעדיף את עם ישראל בצורה כל כך קיצונית. רק הקב"ה הרואה ומכיר את תעלומות הלב יכול לחלק חילוק כל כך גדול בין ישראל לעמים, ולהעדיף באופן ניכר את בני אברהם, יצחק ויעקב. במצב שכזה הקב"ה מתעלם מהקטרוג, ופועל על פי האמת לאמיתה - תעלומות הלב של עם ישראל. מכאן ממשיכים אנו לבאר ענין עמוק מאוד במגילה.

המהר"ל (סוף ההקדמה לספרו אור חדש), מקשה קושיא עצומה, וזה לשונו: "ויש שואלין כי אם היה הנס גדול כל כך, למה לא נעשה בכל המגילה הזאת נס נגלה? ומפני כך אמרו כי אין זה מורה על גודל הנס של המגילה הזאת, כאשר לא היה בכל מעשה של המן נס נגלה, ולא כן חנוכה שנעשה נס נגלה בנרות. אבל יש לך לדעת כי ההיפך זה הוא, כי מה שלא נעשה נס נגלה במגילה הזאת הוא בשביל גודל הנס שהוא גדול ביותר, עד שבא ממקום עליון הנסתר ואי אפשר להיות אותה מעלה בנגלה, ומטעם זה לא נכתב גם כן השם בנגלה בכל המגילה הזאת רק נרמז בנסתר... והכל בשביל שהנס היה להציל מהמן הרשע שגדול היה כחו כמו שנתבאר. ולכך הנס הזה ממקום עליון נסתר, ולא היה כאן נס נגלה גם כן, רק כפי מה שבא משם

כשרצה המן הרשע להכות את עם ישראל, היתה שאיפתו לעקור את מציאותו של כלל ישראל מן השורש, עד בלתי השאיר לו שריד, שכן תוכן הגזירה היה (אסתר ג': א'): "ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד... ושללם לבוז". דומה גזירת המן בצורתה לציווי האלוקי על מחיית עמלק, דלא זו בלבד שלא משאירים נשמה, אלא גם מכלים את הממון.

אמנם, הגר"א פירש (ע"ד הפשט) עומק נוסף ברצונו של המן הרשע, וזה לשונו (אסתר, שם):

"פירוש, שיש באדם ד' דברים: נפש, רוח, נשמה וגוף. ונפש וגוף הוא אחד, כמו שכתב בזהר שנפש שותפא דגוף, והד' הוא הקנין. וזה ידוע שהנשמה היא עיקרית למצוותיה. וזה שהמן רצה לעקור הכל: להשמיד - אלו המצוות שהם נגד הנשמה. להרוג - הוא הרוח הרוחני. לאבד - אפילו הגוף הגופני מן העולם, שלא ישאר שם ישראל. ושללם לבוז - הוא הקנין שיהיו לבז, ולא יהיו במקום אחד, שלא ישאר שם בעולם. וכנגדו ניתן לנו בפורים ד' דברים, שהן קריאת המגילה, שנתוסף עוד מצוה יתירה - הוא מה שרצה לאבד הנשמה. ונגד הרוח שהוא בלב, כמו שכתוב (משלי כ"ג, ט"ו): 'ישמח לבי - נתן לנו שמחה. ונגד הגוף - משתה, שיהא הגוף נהנה ממנו. ונגד שללם לבוז - מתנות לאביונים, שיהא עכשיו ממון אפילו לעניים...". עד כאן דברי הגר"א.

וכל מעיין תמה תמה יקרא, דהגר"א לא הזכיר בכל דבריו את מצות משלוח מנות וכנגד מה זכינו לה. וביותר תמוה, דלקמן (ט', י"ט) כתב הגר"א: "עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו - כל ד' אלו הם נגד ד' דברים שרצה המן לעשות כדלעיל". הרי שמנה את משלוח מנות כאחת מהמצוות הבאות כנגד גזירת המן, ולפלא שלא הזכיר זאת בפירושו לעיל.

מוכרחים אנו להקדים קושיא נוספת, שכוללת ברמיזה את היסוד עליו מושתת כל הביאור המוצע להלן. דהנה איתא בתהלים (מ"ד, ט"ז-י"ז) את כל מה שהקב"ה כביכול עושה לעם ישראל שלא נראה כטובתו: "ולא תצא בצבאותינו, תשיבנו אחר... תתנו כצאן מאכל... תשימנו חרפה", ועיין שם עוד. ודוד המלך אומר להקב"ה (שם, י"ח): "כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך. לא נסוג אחר לבנו...". ולכאורה יש לתמוה טובא, איך יתכן שדוד אומר 'ולא שקרנו בבריתך', הרי היו תקופות ארוכות בימי השופטים שהיה עם ישראל, בחלקו או ברובו, עובד עבודה זרה? ותירצו, דהכתוב בהמשך אומר: "הלא אלוקים יחקור זאת כי הוא יודע תעלומות לב", דהיינו שדוד המלך התכוון שעם ישראל בפנימיות מעודו לא זנח את ה', וגם מה שעבד עבודה זרה לא היה אלא בחיצוניות, משום יצרו הרע וקושי שיעבוד האומות, ודוד ביקש שה' ידון את עמו על פי תעלומות הלב.

הגאולה היה הנס. וכאשר היה ממקום עליון שהוא נסתר ונעלם היה הנס גם כן נסתר ונעלם...". עד כאן מתוך דברי המהר"ל הנצרכים לנו.

והנה, המהר"ל הקשה קושיה, אך תירוצו אינו מובן עד לעומקו. מדוע נס ממקום גבוה איננו יכול להיות נגלה אלא רק נסתר ומהי מעלה גבוהה זו שאי אפשר גלותה.

תעלומות ליבם של כלל ישראל נועץ את שורשיו בב' מעיינות מים חיים. הראשון הוא זכות אבות, דהיינו עצם העובדה שאנו מבני בניהם של אברהם יצחק ויעקב מזכה אותנו בשייכות מיוחדת עם הקב"ה. כיוון שהקב"ה נשבע לאבות שזרעם יחיה לפניו, ומכיוון שהאבות עצמם עבדו עבודה רוחנית כבירה, זכו עם ישראל לירושה רוחנית שאין דומה לה - זכות אבות וברית אבות.

מקור שני לתעלומות הלב, הוא הא דאמרינן: קוב"ה וישראל חד הוא, {ולקמן נאריך במקומה של התורה באחדות זו}. קשר זה הינו עמוק מאוד, ונובע הוא מעצם צורת נשמתם של ישראל, שלהן מעלה יתירה לעומת אומות העולם {ועוד יתבאר מדוע זוכים עם ישראל לכך}. וקבלה בידינו שעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים בקודש הקודשים היא להעצים ולהגדיל נקודה זו של תעלומות הלב, ובכך לגרום לסליחה ומחילה על עוונות בני ישראל.

האופן בו ניתן לחזק את 'תעלומות הלב' היונקות ממעייני החיים של התורה הקדושה, הוא במיוחד דרך מהלך של 'רב ותלמיד'. גדול כוחו של רב לחבר את תלמידיו אל מקור החיים, הלוא הוא הקב"ה. ויש בזה גילוי טפח מה'עין הטובה' שנתן משה רבינו, הרועה הנאמן, בשעה שעלה לגבעה. עם ישראל כולו הוא בגדר 'תלמידים' של משה רבינו, ובשעה שמשה רבינו מייחד ליבו ומחשבתו ומשפיע מרוחו על עם ישראל, מתחזקות תעלומות הלב העוברות דרך המשולש של קוב"ה, ישראל ואורייתא, ועיין עוד להלן.

בזמן המן, מרדכי ואסתר, היה מצבו של עם ישראל קשה, הן מצד מעשיהם החיצוניים (שהשתחוו לפסל נבוכדנצר ושנהנו מסעודת אחשוורוש), והן מצד תעלומות ליבם, שהרי היו בשברון רוחני כללי ורצו לעזוב את עבודת ה', וכמו שאמרו ליחזקאל (סנהדרין ק"ה): "עבד שמכרו רבו ואשה שגירשה בעלה - כלום יש להם זה על זה".

בזמן קשה שכזה ישנו הכרח להחיות ולחזק את הנקודה הפנימית ואת הדבקות בהקב"ה, כי רק בזכות מעלה יתירה זו יכולים עם ישראל להינצל. ממילא מובנים דברי המהר"ל הפלא ופלא. לא שייך לעשות נס גלוי על תעלומות הלב, שהרי כל עניינה ומהותה של נקודה עמוקה זו, היא היותה נסתר ונעלמת - ואילו נס גלוי פירושו חיצוניות וגילוי, ואי אפשר לנהל מהלך המיוסד על עמקות ופנימיות בכלים של גילוי וחיצוניות!

נעמיק עוד בגדר זה. תעלומות הלב אינן יכולות להיות גלויות, שהרי ביארנו שתעלומות אלו פירושו הקשר העמוק והחזק ביותר שבין הקב"ה לבני ישראל, קשר בעוצמה ובאיכות שכמעט לא שייך לפגום בהם. אם קשר זה היה ניכר ונגלה כלפי חוץ - היה בזה משום ביטול הבחירה השקולה, שהרי אם רואים קשר כל כך עמוק

ואיתן, נעשית הבחירה בטוב כמעט מוכרחת. ובעל כרחך שצריך להשאיר את השייכות הזו כעלומה ומוסתרת. ואמנם דבר זה היה נצרך במיוחד נגד המן, שהוא מזרע עמלק, וגם הוא מ"עם יורש החרב מברכת הזקן", כך שרק תוספת העמקה בפנימיות לבבם של ישראל יכלה להכריע את המאזנים ולהציל את כלל ישראל, ונפלא מאוד.

והנה השייכות של עם ישראל וקוב"ה תלויה ועומדת בצלע השלישית של דברי חז"ל - אורייתא. דהיינו שהכלי המעשי, בעזרתו שייך להידבק במושג רוחני טהור כקוב"ה, הוא רק התורה, ואין אפשרות אחרת לדבר גשמי שנמצא בעוה"ז לקבל שייכות עם מושג רוחני מושלם. וממילא מובן, דככל שהלימוד והעסק באורייתא מרובה (בכמות ובאיכות) כך גם עמוקה יותר השייכות בין עם ישראל והקב"ה, וכן להיפך חס וחלילה.

ועולה מהדברים חידוש נפלא: כיון שאת תעלומות הלב שבין עם ישראל וקוב"ה חזק הקב"ה באופן סגולי (מכח פעולתיהם של מרדכי ואסתר), דהיינו שהוא פתח את ליבם של ישראל, אף על פי שעם ישראל לא הפכו את מעשיהם מרע לטוב באופן מכריע, הרי שבכך זכו ישראל לתוספת השפעה וסייעתא דשמיא בקשר בין ב' הצלעות של "קוב"ה וישראל חד הוא". וכיון שהחוט המשולש דקוב"ה אורייתא וישראל לא שייך שיתנתק, מוכרח הדבר שתיווצר תוספת של עומק גם בצלע השלישית - אורייתא.

וחוזרים אנו בזה לפרש את עניני משלוח מנות התלויים בפורים. לעיל הקשנו אמאי לא הזכיר הגר"א כנגד מה נתקן משלוח מנות, והוספנו לתמוה דבסוף המגילה כן כלל הגר"א את משלוח מנות כחלק מהמצוות שבאו כנגד גזירת המן. על פי כל דברינו אפשר לומר חידוש נפלא ומוכרח: כל דברי הגר"א הם על פרטים שונים בישועה, הבאים כנגד פרטים שונים בגזירת המן, אולם מצוות משלוח מנות איננה כנגד פרט מסוים - אלא נגד שורש הגזירה, והתיקון שהביא לשורש הישועה, שהרי עיקר הדילטוריא של המן היתה על רפיון מהתורה והמצוות וחוסר אחדות, ומשלוח מנות ענינו (כפי שהבאנו מהב"ח, לעיל אות ג) ליצור אחדות וקירוב באופן שמצמיחים עליה ותוספת של תורה. ואמנם משלוח מנות הוא חלק מהמצוות שזכתה כנסת ישראל כתוצאה מהנס של פורים, אך זוהי זכות כללית ולא זכות על פרט מסוים, ועל כן לא הזכירה הגר"א כעומדת מול אחת הגזירות.

ונסיף להעמיק בזה. פעמים רבות יודעים בנ"א להתאחד בזמן צרות. הקושי מוליד ואף מחייב אחדות, כי הפרט מתקשה להתמודד עם הבעיות לבדו. אולם בזמנים של שמחה קל להיות לבד ולא להשתתף עם אחרים בכל פרטי חייהם. משלוח מנות פירושו שגם על הדברים הטובים ישנה מידת טוב לב וטוב עין, וגם בזה משתתפים כולם יחד. והנה דבר מפורסם הוא, דלקבלת התורה {והוא הדין לקיום מצוות} בעינין אחדות, דרק כלי גדול של כלל ישראל יכול לזכות לשפע ברכה והארת פנים של תורה ומצוות. אם כן משלוח מנות שיוצר אחדות, פירושו כלי לקלוט את האור של התורה והסייעתא דשמיא הקיימים בפורים, וזהו עומק לפנים מעומק בהא דהגר"א לא מנה כנגד מה באה מצוות משלוח מנות.

ביאורים והערות בהפטרות פרשת זכור

הקדים זאת שמואל משום דסדר המצוות הינו קודם העמדת מלך ורק לאחר מ"כ מחיית עמלק, ודו"ק.

"יזרב בנחל"

וכתב רש"י בשם חז"ל 'על עסקי נחל' שדן ק"ו ומה בשביל נפש אחת אמרה תורה להביא עגלה ערופה וכו', ע"כ. ויש להבין שהרי כאן הוא התחיל את המלחמה, ואיך דרשו על כך שכבר בעת הזאת החלה הירידה שלא קיים את רצון השם.

ונראה דהפשט הוא, דבמלבי"ם כתב וז"ל דבאשר אין מחוקי המלכים לתגר מלחמה בלא איזה עילה, כענין מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי, בקש שם מריבה בנחל שלפני ערי עמלק, ששאל אמר שהנחל והבקעה שייך אליו ועמלק רב עמו ע"ז, עד שזה היה עילת המלחמה, וגם זה מורה שלא קיים המצוה כראוי, שלא היה לו לבקש רק סבה מפני שה' צוה, וכמ"ש דוד הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט, לא ריב אחר אשר לא לה' הוא, עכ"ל. ולפ"ז מבואר היטב, שכבר כאן החלה הטעות של שאל המלך, וזה הביא אותו לכלל טעות בעשיית הק"ו נגד רצון השם.

"ולמה לא שמעת בקול השם, ותעש הרע בעיני השם"

ויש לדקדק שהרי חטאו של שאל היה בזה שלא קיים את דבר השם ונמנע מלהרוג את אגג ואת מיטב הצאן, וא"כ חטאו היה בשב ואל תעשה, ומדוע קורה עליו הפסוק בלשון עשייה, "ותעש הרע" שמשמעותו שיש מעשה של עשיית רע, רק הפשט הוא, דהמלבי"ם מבאר שנאמרו כאן ג' דברים לשאל, 'לא שמעת בקול השם', 'ותעש הרע', 'ותעש הרע', דהנה באמת מצד עצם המעשה של מחיית עמלק הרי הוא מעשה של אכזריות להשמיד עם שלם טף וקטנים, רק דאם זה נעשה בכוונה גמורה בלתי לה' לבדו - לשם שמיים אזי זהו מעשה גדול של קידוש השם, אולם אם יש בזה פניות, נהפך הדבר לרע', וזהו שאמר שמואל לשאל, דמאחר שלא שמעת בקול השם, שכאן לא סגי רק בעשיית המעשה אלא צריך לשמוע בקול השם, שוב גם המעשה של מחיית עמלק שכן עשה, הרי הוא בגדר של 'ותעש הרע בעיני השם', דמחיית עמלק צריכה שתהא לש"ש גמור, ודו"ק.

"ויאמר שמואל אל שאל אותי שלח ה' למשחך למלך על ישראל"

וכבר עמדו המפרשים. למה היה צריך את ההקדמה הזאת לצווי של הליכה למלחמה על עמלק. והנה נחלקו הפוסקים מהיכן מתחילים את קריאת ההפטרה, הרמב"ם בפ"ג מתפילה כתב ומפטירין "פקדתי את אשר עשה עמלק", ושיטת האבודרהם וכן כתב הלבוש בס' תרפ"ה שמתחילים מ'ויאמר שמואל אל שאל', וצ"ב בטעם מחלוקתם.

וי"ל דפליגי אם מצוות מחיית עמלק הוא חיוב על המלך. דיש ראשונים שס"ל שזה מחיובי המלך וכ"כ היראים, אולם ראשונים אחרים ס"ל שזה חובת ציבור, ולפ"ז י"ל ששיטת הרמב"ם שזה חובת ציבור, ומשו"כ לא צריך את ההקדמה של ויאמר שמואל, אולם שיטת האבודרהם, שזה מחובת המלך, ולפ"ז אתי שפיר דצריך את ההקדמה דמשחו למלך.

המלבי"ם כתב שלכן לא נמחל לשאל משום שהוא פגם במלוכה, ולכן הקדים 'אותי שלח למשחך' ומטעם זה יש לו חיוב מיחד לשמור את דבר השם.

בספר ברכת משה לבנו של הגה"ק ר' אייזל חריף כתב שהיה הו"א שהמלוכה של שאל היא לא ברצון השם ורק בגלל שהעם ביקש מלך, וא"כ עדיין לא הגיע הזמן למחיית עמלק ולכן הקדים לו 'אותי שלח השם'.

הרמב"ם בפר' א' ה"ב ממלכים כתב למינוי מלך קודם למלחמת עמלק שנאמר 'אותי שלח השם ועתה לך והכיתה את עמלק', וכבר מעורר שם בלח"מ שהמקור מהפסוק הזה לא כתוב בגמרא, והרמב"ם כתב את המקור הזה מדעתו, והמובן בזה שלרמב"ם היה קשה כדהערנו לעיל מדוע היה צריך את ההקדמה, וע"ז תירץ שהיות ואני משחתי אותך למלך ומשו"כ שמואל מצווה אותך את המצוה השניה שהיא מלחמת עמלק, וז"ל רש"י שלש מצות - להכי נקט שלש הללו, שהן תלויות זו בזו לעשותן כסדרן, כדמפרש לקמן, בתחלה מלך, אחריה מחיית עמלק, ולאחריה בנין בית הבחירה, הרי שהם תלויות זה בזה, ומבוארת שיטת הרמב"ם דמחוד לא צריך לקרוא את הפסוק הזה משום דאינו שייך למחית עמלק בעצמו, אך מאידך

נערך מתוך מה שכתב הרב זצ"ל בגליון 'משפטיך שויתי'.

בהזדמנות זו נבקש ממי שיש ברשותו עותקים מגליונות 'משפטיך שויתי', באם יוכל ליצור קשר עם המערכת ע"מ שנוכל לזכות בהם את הרבים.

נדבת הרב איתמר יזרב וב"ב שליט"א להגל היכנס בנס הבה"ח כסר אליהו דוד נ"י בעול תורה ופסות. יה"ר שיגדל לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו ההורים והסבים לרוות ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות נופא ונחורא מעליא. ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג שמחת הבר מצוה תתקיים א"ה ביום שני באלום שערי ביהמ"ד קויתי ה' (קבלת פנים בשעה 21:30) העליה לתורה בשב"ק פרשת צו בהיכל ביהמ"ד קויתי ה' (שחרית 8:00)

נדבת הרב יצחק שטיינברג וב"ב שליט"א בן הרב ישראל שטיינברג שליט"א להגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בנם חיים נ"י בשעת"מ. יה"ר שיוזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירווי ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב שליט"א החפץ בעילום שמו, להגל השמחה הגדולה בהולדת הנכד נ"י. יה"ר שיוזכו הוריו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים, וירווי ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב ישראל שיץ וב"ב שליט"א להגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בנם הבה"ח מאיר נחוראי ה"ו בשעת"מ. יה"ר שיעלה הזיווג יפה ויזכו לדורות ישרים ומבורכים מתוך בריאות ושמחה שלום ושלווה כל הימים, אכ"ר

בענין סעודת פורים

היה מתוך הסעודת פורים שעשו בהדי הדדי. וזהו לכא' מקור להדין של הריבוי המיוחד שנאמר בסעודת פורים. ובדברי רבותינו האחרונים ז"ל מצינו שהביאו עוד מקורות לזה עי' בדברי הב"ח, ועי' בביאור הגר"א שמביא ראייה מחודשת ונפלאה והובא בהערה³.

גדר הסעודות בשבת וימים טובים

והנה מצינו בכמה זמנים מיוחדים בשנה שנצטוונו בהם על ריבוי באכילה ושתייה, כגון בשבתות וימים טובים וכן בפורים, ויש לברר היטב גדר ההלכה שבכל זמן וזמן מה יסוד הדין בזה, ויתבאר בעזה"י דפורים נתייחד בדין האכילה והסעודה טפי משאר הימים המיוחדים.

הנה לענין שבת דיני האכילות מבוארים בדברי הרמב"ם (בפ"ל משבת הלכות א', ה', ט') ונביא תורף דבריו ומתוכם נשיכל להבין מהו גדר דין האכילה בשבת.

הנה בהלכה א' כתב, 'ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשים על ידי הנביאים, שבתורה זכור ושמור, ושנתפרשו על ידי הנביאים כבוד ועונג שנאמר (ישעיהו נ"ח) וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד'. ובהלכה ה' כ', 'מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו'. ומבואר שמדין כבוד השבת הוא לסדר שולחנו ולאכול. ובהלכה ז' כ', 'איזה הוא עונג זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת הכל לפי ממונו של אדם, וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח'. ובהלכה ט' כ', חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וכו', וצריך לקבוע כל סעודה משלשתן על היין ולבצוע על שתי ככרות, וכן בימים טובים. עכ"ד.

ולמדנו מכאן כמה הלכות בדין האכילה בשבת: א'. הלכה של 'כבוד שבת' וזה מחייב דין של 'סידור השולחן', ואף אם אוכל מעט. ב'. דין נוסף של 'עונג', והיינו לאכול ריבוי של מאכלים שמנים ומבושמים, והך דינא דריבוי המאכלים בפשטות לא שייך להסעודה שלא מצינו שהסעודה עצמה תהיה בעינוג הרבה, הרי דדין עונג לחוד ודין סעודה לחוד. ג'. נאמר בשבת דין מיוחד של ג' סעודות,

לכו"ע בסעודה השניה. אבל מ"מ עדיין חשיבא הסעודה השניה לסעודת פורים, ודו"ק.

2. וזה בין אם נפרש כפשטיה שיש להשתכר הרבה, ובין אם נפרש כמו שאיתא ברמ"א י"א שאין צריך להשתכר כ"כ אלא ישתה יותר מלימודו ויישן וכו', וכן יש משמעות בדברי הרמב"ם שם, אבל יסוד ההלכה לכו"ע הוא שיש דין בריבוי שתיית היין.

3. הנה ראשית יש לעמוד על זה שלא נחתו רבותינו האחרונים זיע"א להביא הראיה שצריך להרבות בסעודה מהא דחייב איניש לביסומי, וי"ל דס"ל דשמא נאמר דין מסוים על ריבוי שתיית יין וקבעוה בסעודה [ויש לצרף לזה את דברי הביה"ל רס"י תרצ"ה לענין שתיית היין ע"ש], אבל אי"ז מוכיח עדיין שיש דין להרבות בחפצא דסעודה עצמה.

ונבוא לראיית הגר"א שכל בקוצר אמרים כדרכו בקודש, ח"ל, שם ז' ב' כי נפיקנא וכו' ע"כ, וכונתו להגמ' המופלאה מה שסיפר אביי על עצמו שאכל שישים צלחות וכו' ע"ש בגמ' כל המעשה, וכל רואה תמה על עצמו מה יש ללמוד מסיפור זה ולמה נכתב זאת וח"ו נראה כרעבתנותא, עד שבא רבינו הגר"א וגילה הסוד, שהיה זה משום המצוה להרבות בסעודת פורים, ולכך כיון שהיה ביכולתו מרוב רעבונו לאכול

דינא ד"סעודת פורים" והמצוה להרבות בסעודה זו

כשו"ע ס' תרצ"ה שם הסימן 'דיני סעודת פורים', ולמדנו מזה דיש בפורים גדר סעודה, וכן מבואר מלשון הרמב"ם דכ' (פ"ב ממגילה ה"ד): מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות ויום ט"ו לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה וכו', ובהל' ט"ו כתב: כיצד חובת סעודה זו וכו'. הרי נמי מבואר דהדין משתה ושמחה האמור במגילה מחייב דין סעודה, והוא כבר מפורש בלשון הגמ' במגילה (ד' ב') בכמה מקומות שם דאיכא חפצא הנקרא 'סעודת פורים', ע"ש. ויש לעיין היטב ביסוד וגדר סעודה זו מה טיבה.

והרמ"א (שם) כתב "מצוה להרבות בסעודת פורים". ומקורו בדברי הטור בסימן זה ע"ש, ולמדנו שמלבד ההלכה לעשות סעודה, איכא נמי מצוה להרבות בסעודה, והיינו לא רק להרבות בשמחה בכללות, אלא יש מצוה מיוחדת להרבות בעצם הסעודה, ויבואר להלן עוד מקורות מדברי הראשונים בדין ריבוי הסעודה. [ועי' בהערה¹ מה שיש לדון לדינא כשמרבה במנין הסעודות].

מקור הדין

והנה ראשית יש לן לברר מהו מקור הדין בש"ס שיש מצוה להרבות בסעודה בפורים, ולכא' נראה שהוא מהדין שכתב הטור שם מיד בסמוך וכן המחבר בסעיף ב', 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', ולמדנו מזה שיש הלכה להרבות בשתיית היין², והטור והשו"ע שהביאו הלכה זו בדיני סעודת פורים, מבואר מזה בפשטות דמפרשים דהדין לבסומי בפוריא אינו הלכה בפנ"ע לשנת הרבה יין, אלא הוי גדר הדין בצורת הסעודה שיש להרבות בשתייה דהיין שייך לגוף הסעודה, [וכמו דמצינו בגמ' בכמה דוכתי שקובעין סעודתן על היין הרי דהיין מישך שייך להסעודה]. וכן מבואר בפשטות בדברי הרמב"ם שכתב שם בזה"ל, 'כיצד חובת סעודה זו וכו' ושותה יין עד שישתכר וירדם בשיכרות', הרי דקבע זאת בדין חובת הסעודה. וכן בגוף דברי הגמ' שם (ד' ב') נראה דאיכא משמעות דהדין לבסומי מישך שייך להסעודה, דאמרי' שם 'חייב איניש לבסומי וכו', ולאחמ"כ איתא בגמ' רבה ורב זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה וכו' ע"ש ומשמע מדברי הגמ' דה'איבסום'

1. ריבוי מנין הסעודות אם חל על כולם "להרבות בסעודת פורים". הנה בדין שכתב הרמ"א שיש להרבות בסעודת פורים, נראה פשוט דהכוונה דיש להרבות בסעודה עצמה ולא שיש מצוה לעשות הרבה סעודות, אמנם יש לעיין כשטועד כמה סעודות האם הוי הכל בכלל המצוה ד'ימי משתה ושמחה' ואין לזה שיעור למעלה, או שכיון שכבר יצא יד"ח בסעודה הראשונה וכבר נפטר לא הוי אח"כ אלא אכילה בעלמא. ונפק"מ טובא לדינא שאם אוכל בסעודה ראשונה ואינו מרבה כ"כ בסעודה וא"כ יצא בדיעבד, ואח"כ כבר לא יוכל להשלים זאת [וע"ד מה שידוע מהגר"ח זצ"ל שלא שייך לעשות הידור מצוה אחר שכבר יצא את עיקר המצוה]. ואמנם יש לן להוציא מדברי המשנ"ב דשפיר אף שכבר יצא יד"ח בסעודה הראשונה, מקיים מצות משתה ושמחה בכל סעודה וסעודה שאוכל. דיעו' בדבריו (בסי' תרצ"ה סקט"ו) לענין המחלוקת בשכח לומר על הניסים בברכת המזון אם מחזירין אותו, וכו' וז"ל, דוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום שוב אין מחזירין אותו לכו"ע, עכ"ד. הרי מבואר בדבריו דאף שכבר אכל סעודה ראשונה ויצא יד"ח לכן לענין אמירת על הניסים תו אין מחזירין אותו

[ובפשטות שייך זאת לכבוד השבת וכן מבואר בתוס' ק"א א' ד"ה טעימו].

לקיים חיוב עד דלא ידע ולעת ערב בריך ברכת המזון ופג יינו והתפלל ערבית".

ומבואר מכל זה שנתייחד פורים משאר שבתות ויו"ט מב' פנים: ראשית בעצם הריבוי דאכילה ושתייה, והב', דהריבוי באכילה ושתייה נאמר שצריך להצטרף ל'סעודה', וצריך שיחול תורת סעודה עם אכילה ושתייה כפי אשר תמצא ידו. והדבר אומר דרשני, א'. מהו המקור לזה, ב'. מהו תוכן וביאור הענין שנתייחדו ימי הפורים בריבוי גדול ובאופן הסעודה.

ובעיקר הדברים שנתבאר שסעודת פורים חמורה טפי מסעודות דשבתות ויו"ט, הנה לאידך גיסא חזינן לכמה שיטות שסעודת שבת חמיר מסעודת פורים והוא לענין אכילת פת, דהנה יש נידון גדול בפוסקים אם איכא חיוב לאכול פת בסעודת פורים, לדעת המהרש"ל (ש"ת סי' מ"ח) צריך לאכול פת וכ"כ המטה משה ומור וקציעה, וכן מבואר במאירי בביצה דף ט"ו ב' ע"ש. אמנם המג"א סק"ט כתב שלא מצינו שחייב לאכול פת בפורים ומצי למיפטר נפשיה בשאר מטעמים ע"ש.

והשתא לדעת המג"א יש להקשות, דמחד גיסא אמרינן דסעודת פורים חמירא ומצוה להרבות בה כפי יכולתו מה שלא מצינו כן בשבת ויו"ט וכנ"ל, ומאידך אמרינן דבשבת ויו"ט חייב לאכול בסעודה פת ובפורים סגי בלא פת, והוי לכאורה בטר איפכא, וצ"ע.

חיוב המשתה מורה על צורת הסעודה

ואשר נראה בביאור הענין, דהנה נצטוונו במגילה 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה', והנה ענין שמחה ידענו מהו, אבל מהו ענין ה'משתה'⁵. ומצינו בתוה"ק כמה פעמים ענין משתה כגון אצל אברהם אבינו ע"ה 'ויעש משתה גדול ביום הגמל בנו' ועוד, ובמגילה גופה מצינו ענין המשתה כסדר לענין משתה דאחשוורוש ואסתר, והנה אף דמסתבר שהוא שייך לשתיית היין [ובמגילה איתא 'משתה היין' ועי' בספורנו (בראשית י"ט ג)], אבל נראה דאין ענין המשתה ביין לחוד אלא שזה בא לבטא ענין מיוחד של סעודה גדולה ומעונגת⁶, ועי' בא החיוב לעשות ביום הפורים משתה ושמחה, וא"כ זכינו לדעת מהו המקור לדין אכילה ושתייה דפורים שהוא מצריך שיהיה באופן של סעודה, ומצוותו בריבוי כמה שיכול, דכיון דאיכא דין לעשות משתה זה מחייב עשיית סעודה ובאופן של ריבוי ע"י אכילת בשר ויין הרבה ושאר מטעמים כפי יכולתו, וכפי הריבוי דהאכילה ושתייה בסעודה כך נעשה זאת לגדר משתה יותר מעולה, (ועיין להלן תוספת טעם בזה) וזהו יסוד הדין דמצוה להרבות בסעודת פורים וכמשנ"ת⁷.

6. ויש להביא מקור דענין המשתה כולל אף אכילה מרובה, דהנה כאמור בפשטות המשתה נקרא ע"ש היין, ואמנם מה עם האכילה, דשמא הוי רק מעט, אלא דהנה איתא בגמ' במגילה דף י"ב ב' על משתה דאחשוורוש דאיתא בקרא במגילת אסתר 'והשתיה כדת' וגו' ואמרינן בגמ' והשתיה כדת מאי כדת אמר רבי חנן משם רבי מאיר כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתיה אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה, ע"ש. וא"כ שפיר מבואר שענין המשתה בצורתו הנכונה כולל ריבוי אכילה ואף טפי מן השתייה וכדת של תורה.

7. האם יש קיום מצוה באכילת מעדנים ביום הפורים שלא בתוך הסעודה. והנה יש לדון האם יש קיום מצוה באכילת מעדנים ביום הפורים שלא בשעת הסעודה, ולכאורה לפי הנתבאר כל ענינו של חיוב משתה מישך שייך לסעודה, ובשבת ויו"ט נאמר דין עונג והוא בכל היום, אבל בפורים הוא בסעודה דוקא, ואם כן לכאורה אין ענין שלא בשעת סעודה. ואמנם יש לדון מצד 'שמחה', ועי' במג"א בסימן תקכ"ט, דמבואר דאכילת מאכלים מיוחדים מביאה לשמחה, עיי"ש. אלא שיש

ולענין יום טוב, עי' בדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' יו"ט ה"טז, 'כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר לקדוש ה' מכובד וכל ימים טובים נאמר בהן מקרא קדש, וכבר בארנו הכיבוד והעינוג בהלכות שבת'. ובהלכה י"ז כ', 'שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא וכו' שנאמר ושמחת בחגך וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובניו ובניו כל אחד ואחד כראוי לו'. ובהלכה י"ח כ', 'כיצד וכו', והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין וכו', עכ"ד. ומבואר דביו"ט נתווסף ענין שמחת יו"ט, שזה מחייב אכילת בשר ושתיית יין לתכלית השמחה, וה"נ בפשטות אי"ז שייך לסעודה דיו"ט. [ועיין בהערה בדין סעודת ר"ח⁴].

יחודה של סעודת פורים משאר סעודות ימים טובים

ומעתה נבוא לדין הסעודה דפורים, דכבר הבאנו שמבואר בטור והרמ"א דאיכא מצוה להרבות בסעודת פורים, ונביא עוד מקורות לזה מדברי הראשונים ז"ל. הנה בדברי הרמב"ם נראה נמי מפורש כן דכ' וז"ל, 'כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין וכו', ע"כ. הרי כ' שיש לו לתקן הסעודה כפי אשר תמצא ידו והיינו בריבוי אכילה, ומשמע דמלבד מאכילת בשר ושתיית יין עוד יש לו להרבות בסעודה כפי אשר תמצא ידו. והמאירי במגילה דף ז' כתב [והובא בביאור הלכה ריש סי' תרצ"ה] חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ושתייה עד שלא יחסר שום דבר, עכ"ל. ולשונות כאלו לא מצינו בשבתות ויו"ט שיש לו להרבות בסעודה "עד שלא יחסר שום דבר", ו"כפי אשר תמצא ידו" וראיתי מובא מספר מצוות זמניות לרבינו ישראל ב"ר יוסף תלמיד הרא"ש שכ' וז"ל אך חייב כל המאמין לעשות אותם ימי משתה ושמחה להגדיל סעודתו כפי יכולתו ע"כ. ועיין בשבלי הלקט פורים סימן כ"א "דחייב אדם לשמוח בפורים ולהעדן במיני אוכל ומשתה" ע"ש. ומבואר דכתב לשון עידון ולכאורה הוא לשון מיוחד שעל האדם להתעדן. ובתוספת מעשה רב מובא מנהג רבינו הגר"א זיע"א בז"ל "אדמו"ר החסיד עשה סעודתו תיכף אחר התפילה ואחר כך ישב על שולחנו כל היום ואכל ושתה הרבה למאוד

כל זה [וכמבואר שם בגמ' ד'כפין עניא ולא ידע], לא פסק מלאכול בשביל לקיים המצוה בהידור, ומשמעות דברי הגר"א ז"ל הוא שלכך נכתב זאת בגמ' לאשמועינן הך הלכתא גבירתא דמצוה להרבות בסעודת פורים. וזכינו לגילוי ניצוץ מכבודה של תורה שאין בה דבר אחד לבטלה. (עי' רש"י סוטה מט, א ד"ה בטל).

4. הנה בענין ר"ח איתא בשו"ע סי' תי"ט דמצוה להרבות בסעודת ר"ח, ואמנם דעת לנבון נקל דאף שהלשונות דומים, אין זה דומה כלל להדין דסעודת פורים, דבר"ח הכונה שיש להרבות מעט על הסעודה הרגילה שאוכל בכל יום כדי שיהיה ניכר שהוא לכבוד ר"ח, וכן מבואר במשנ"ב שם סק"ב, אבל בפורים יסוד הדין הוא לעשות חפצא דסעודה מיוחדת עם ריבוי אכילה ושתייה, וכמו שהבאנו מדברי הראשונים.

5. ועי' בעמק ברכה שנראה מדבריו לכאורה שמפרש שמשתה היינו שתיית יין, ושמחה בא לומר שיש לאכול בשר, אבל אין נראה שכוונתו שמשתה היינו לשנות יין לחוד שהרי מביא שם את דברי הרמב"ם שהוא שייך לסעודה וכנ"ל.

הטעמים שנתייחדה סעודת פורים בחיוב משתה – לבטא צורת הודאה על ידי הגוף ומשום זכר לנס

ואחר שזכינו לידע מקור הדין, יש לנו לברר מהו באמת תוכן וגדר האי הלכתא שנתייחד פורים בחיוב דמשתה טפי משאר שבתות ויו"ט.

המצינו בזה ב' פנים בדברי רבותינו האחרונים זיע"א, ראשית דבר נפתח בדברי הלבוש הידועים שהביאו האחרונים (עי' במשנ"ב ריש הל' חנוכה), ותורף דבריו לבאר מדוע התחלקו בדיניהם חנוכה ופורים שחנוכה ענינו הלל והודאה ופורים נאמר בו דין משתה ושמחה, ומבאר שבחנוכה הגזירה היתה להעבירם על דתם ולא על הגופים, ובפורים היתה גזירה על הגופים שהוא ביטול משתה ושמחה לכך כשניצלו מן הגזירה קבעו להלל את ה' ולשבחו יתברך ג"כ ע"י משתה ושמחה ע"ש. והנה תמה הט"ז דהרי גדול המחטיאו יותר מן ההורגו, וא"כ הגזירות בחנוכה היו חמורים יותר, ועי' במשנ"ב שמביא מהא"ר שמיישב את דברי הלבוש ע"ש.

והנה לכאור' לולי דברי רבותינו ז"ל נראה שביאור דברי הלבוש הוא כמו שכ' אאמו"ר זצ"ל בתפארת תורתו, שאין הנידון כאן מה היתה גזירה חמורה יותר, אלא באיזה צורה תיקנו חז"ל את אופן ההודאה על הנס, דבחנוכה שהיתה גזירה להעבירם על דתם לכך אף צורת ההודאה היא ע"י הלל והודאה, ובפורים שנתייחד הגזירה על הגופים דהיינו על החיים עצמם, לכך תיקנו שחוץ מההודאה של קריאת המגילה ועל הניסים, היא נמי אופן של הילול ושבת ע"י משתה ושמחה, שזה מבטא את הרגשת עונג הגוף שהוא הכלי החיים עצמם [שתכליתם כמובן כדי להשתמש עם החיים לעבוד את ה', דבלא זה האם לזה חיים יקרא]. והדברים מבוארים לכאורה להדיא בלשונות הלבוש שם.

ועכ"פ למדנו מזה טעם הענין מה שנתייחד פורים משאר שבתות ויו"ט, דיש תכלית בעצם ריבוי האכילה ושתייה שזהו צורת ההודאה על שניצלנו מגזירת המן שגזר לאבדנו מארץ החיים, וכנגד זה אנו מרבים בענין שמבטא את הצלת החיים.

ובדברי הפמ"ג מצינו תוספת דברים בענין הסעודה פורים, עי' בדבריו בסי' תרצ"ה דכ' דסעודת פורים הוי זכר לנס, והיינו שהנס היה ע"י סעודה ומשתה, וסעודה דידן הוי זכר לנס, ולפי"ז מבואר טפי עיקר ענין הסעודה, וכן שנצטוונו לעשותו באופן של משתה וכעין הסעודות של אחשוורוש ואסתר.

וכיז"ב מצינו בדברי הביה"ל ריש סי' תרצ"ה שכ' בשם הא"ר, לענין המצוה לשתות יין עד כדי שיכרות, ומקשה היאך יחייבו חז"ל מה שנזכר בתורה בנביאים בכמה מקומות השכרות למכשול גדול, ותי"י שהוא מפני שכל הניסים שנעשו לישראל בימי אחשוורוש היו ע"י משתה

לדון האם הדין שמחה האמור בפורים הוא דין במשתה או דין בפני עצמו ונוהג כל היום כולו, ועיין במשנת יעב"ץ או"ח סימן ע"ט.

8. ובערוך השולחן (תרצה, ז) כתב שאין יוצא בלא לחם, והביא מקור מלוט דכתיב (בראשית יט, ג) ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו. ואמנם לכאורה משם ראייה לסתור, שמשמע מהקרא שאכילת המצות הוי ענין נוסף על המשתה ואינו נכלל במשתה גופא.

וכו', ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהיה נזכר הנס הגדול בשתיית היין ע"ש, ומבואר שנותן טעם מיוחד לשתיית היין שהוא משום הזכר לנס שנעשה ע"י היין.

ומדברי כולם למדנו על תוכן ענינו של המשתה דפורים, שאינו כדין הסעודות של שבתות וימים טובים ששם הסעודות הוו היכ"ת לכבוד השבת ויו"ט, ואמנם בפורים איכא תכלית בעצמות המשתה, שבו בעצמו נזכר ונעשה הנס דפורים, ולכך נתייחד הסעודה בפורים דמצוה להרבות בה, ראשית מצד דזהו מהות המשתה שיהיה באופן של ריבוי, ועוד דכיון שהוי הסעודה זכר לנס, א"כ כל שמתרבה הסעודה מתרבה הקיום דזכרון הנס, וכמו שמצינו בחנוכה דיש מצוה להרבות בנרות משום זכר לנס.

מה שמצינו קולא בסעודת פורים לענין פת

ולענין מה שהקשינו דחזינו דמאידיך לכמה שיטות קילא סעודת פורים לענין אכילת פת, יש ליישב ולומר, דהיא הנותנת והכל עולה בקנה אחד, דחלוקים הם ביסודם, דסעודת שבת הוי מצד חשיבות וכבוד השבת ומשו"ה מצוה בפת דזהו עביד חשיבות וקביעות לסעודה, אבל בפורים דיסוד דין הסעודה הוי בהתענגות הגברא בסעודה [ואינה 'לכבוד הפורים'] שזהו מהות ענין ד'משתה' - סעודה גדולה להתענג בה וכו"ל, ובזה מתקיים ההודאה על הנס וכוונתו, וכיון שהוי ענין של עינוג האדם יש לומר שאין הפת מעכבת בו, דאין העינוג בסעודה מחייב פת, ועיקרה בבשר ויין ושאר מטעמים, וזה יש לכיון בלשון המג"א 'שיכול למיפטר נפשיה בשאר מטעמים', וכש"נ. [ועיין עוד בהערה⁸ תוספת מקורות אם יש לאכול פת בסעודת פורים].

תמצית הדברים

א. בפורים איכא דין לעשות סעודה, ונאמר בסעודה זו שמצוה להרבות בה באכילה ושתייה.

ב. מצאנו כמה לשונות בראשונים בענין הריבוי בסעודה: הרמב"ם כתב "ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו". והמאירי כתב "עד שלא יחסר שום דבר". ורבי ישראל ב"ר יוסף תלמיד הרא"ש כתב "להגדיל סעודתו כפי יכולתו". ועל רבינו הגר"א איתא ש"עשה סעודתו תיכף אחר התפילה ואחר כך ישב על שולחנו כל היום ואכל ושתה הרבה למאוד לקיים חיוב עד דלא ידע".

ג. בשבת ויו"ט מצינו דיני כבוד ועונג ושמחה, ואף חייבים לעשות סעודה, אבל לא נאמר שתהיה בריבוי אכילה ושתייה כבפורים, ומאידיך לכמה שיטות קילא פורים שאין בו דין אכילת פת.

ד. יסוד הדין דסעודת פורים הוא מקרא ד'משתה' שהוא אכילה חשובה ומעונגת, וזהו המקור לדין סעודה והמצוה להרבות בה.

ה. בלבוש ובפמ"ג מבואר שבדין משתה עצמו מתקיים הזכר לנס.

ויל"ע ולפלפל בזה, והרב אביחיל לוי שליט"א הראה מקור משתה כולל בתוכו אכילת פת, מתרגום אסתר פרק ו' א' "ביה בלילה ההוא נדת שינתא דאסתר צדקתא דהות עבדת לחמא לאעלא ית המן בשירותא עם מלכא אחשוורוש". ומבואר שבמשתה שעשתה אסתר היה פת. ועכ"פ מצד זה שהוי זכר לסעודת אסתר יש לדון שיש לאכול פת משום זה.

הגאון רבי יהונתן פרלמן שליט"א

"חנוך לנער ע"פ דרכו"

"שניים, אבא, לא אחד"

ת"ח מופלג, כך מספרים, נהג בשולחן שבת להתבונן במעשי נכדותיו, ומה קרה בבית הספר? והחמיא למלבושיה!

וממי למד זאת? משאול המלך. בקינת דוד על מות שאול המלך (שמואל ב' פרק א') נאמר:

"בנות ישׂראל אַל שְׂאוֹל בְּכִינָה הַמְּלֻבָּשִׁים שְׁנֵי עִם עֲדָנִים, הַמַּעֲלָה עָדֵי זָהָב עַל לְבוּשָׁן"

ובמדרש- ילקוט שמעוני- דרשו רבותינו:

"בנות ישראל אל שאול בכינה"- "רבי יהודה אומר: בנות ישראל, ודאי שבשעה שהיו בעליהם יוצאים למלחמה, היה זנן ומפרנסם ומלבישם שני עם עדנים, מכאן שאין תכשיטין נאים אלא לגוף המעודן". למדנו שמלך ישראל באמצע המלחמה דואג לנשות חייליו!

באותו מדרש מבואר הכבוד שכיבד שאול המלך לתלמידיו חכמים:

רבי נחמיה אומר: בנות ישראל- הנאות שבישראל- אלו סנהדרין, אל שאול בכינה, שבשעה שהיה שומע טעם הלכה יוצא מפי תלמיד חכם עומד ומנשקו על פיו.

מה נהדר! שאול המלך, ברום פסגת מלכותו מרומם ומכבד את התורה ולומדיה. וממרומי מעלתו הוא "יורד" ומבין את נפש בנות ישראל ואת צרכי נפשן ולבושיהן!

לפני התובנות הנ"ל היה המצב כזה: כשילדי היו קטנים, נסענו מפעם לפעם להורים או לנופש ברכב הסעות. הכנתי לפני הנסיעה ספרי קודש, ולאורך הנסיעה תבעתי מהילדים לחזור אתי על המשנה ולענות על השאלות בחומש ובגמרא. זה היה ברור לי, שהרי שנינו במשנה: "המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו, ואומר מה נאה אילן זה, ומה נאה ניר זה, הרי זה כאילו מתחייב בנפשו. (אבות פ"ג, מ"ז).

הנהג הנכרי החמיא לי - וואו! אתה בכל הנסיעות לומד עם הילדים שלך כל הדרך! הייתי מאושר. התגאיתי בפיקחותי ובמסירותי לגדל את בני לתורה.

יום אחד האיר ה' את עיני והפסקתי! ומאז ידעתי - כשנוסעים ברכב לנופש יש צורך לדאוג לצרכי הנפש! והרווחתי! שאח"כ לב הצאן היה פנוי לתורה! בחסדי השם, אחרי שהתבוננו "בעיון" בעדרי הצאן והפרות, וברכבות הטסות בצידו הדרכים...

כשהילדים באים הביתה בצהרים - חשוב מאד לקבל אותם בחום ובאהבה!

נפתח ב"סור מרע" - איך "לא" לקבל את הילדים: "אוי, מדוע הכפתור קרוע, ולמה הבגד מלוכלך? ואיך לא נגעת בסנדויץ' שהכנתי לך במסירות? איפה שכחת את תיק האוכל?". אנחנו לא שוטרים ואין לנו "צ'אקלקה" מיבבת על הראש!

(המשך בעמוד 23)

נדבת הרב יעקב יוסף גרשוני ורב שליט"א חתן הרב אליעזר צור שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בחולדת בתם אילה תחי' בשעתו"מ, יה"ר שיוכזו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

לע"ג רבי רפאל בן חנה ז"ל
נלב"ע י"ב אדר ב' תש"ס
הנוצח ע"י בנו הרב דוד בן לולו שליט"א

העמדת היסודות של מאמרנו החלה לפני עשרות שנים. יום אחד חיכיתי בצהרים לקבל את פני "הצאן קדשים". כאברך צעיר ובטוח בעצמי הגשתי את האוכל המחומם לפני הבן יקירי, ובלי הקדמות שאלתי:

- נו, מה היה היום בחיידר? איזו משנה למדתם? ומה בחומש?

ומה ענה לי בר בטני? תוך כדי שהוא לוגם כף מרק חם:

- אבא! שניים היו!

- אני: מה למדתם במשנה?

- הבן: שניים היו, לא אחד!

כאן כבר נכנעתי!

- שאלתי: מה זה "שניים"? ומה זה "לא אחד"?

- הבן: אבא! שתי ניידות משטרה, לא רק אחת.

הוא ממשיך לרגע לאכול ומסביר: נסענו באוטובוס מהחיידר. בצומת גילת הגיעו שוטרים והתנפלו בצעקות על הנהג, הנהג השיב בצעקות ואז הם הזעיקו עוד ניידת, שהגיעה, אתה יודע, עם ה"צ'קלקה" הכחולה והאדומה המהבהבת וצופר על הגג...

- אני: ואיך זה נגמר?

- הבן: אוהו! הם הורידו את הנהג למטה, וכל הילדים קפצו לחלונות והסתכלו. בקיצור: ה-י-ה-ש-מ-ח!!!

לעיל כתבנו "נכנעתי" ובאמת זה היה הרגע שלראשונה נתפקחו עיניי, והיכתה בי התובנה הראויה: אם אני אדאג "לצרכי בני, מחשבותיו ועסקיו", אז הוא ידאג "לצרכיני" - דהיינו המשנה והגמרא! הקשבתי היטב לדברי בני, התעניינתי, שאלתי שאלות, ואז נפתח הפתח לשאלות שלי על המשנה והגמרא.

(קוראים יקרים, כעת תוכלו למצוא קשר לכמה קטעים שכתבנו בשם רבותינו במאמרים של השנה האחרונה שיסודם בסיפור הנוכחי, והלקחים העולים ממנו).

ראיתי פעם סבא תלמיד חכם, חזר משחרית של שבת עם נכדו יקירו. הסבא פנה אל הנכד ושאלו: מה למדתם במשנה? ומה ענה הנכד? תוך כדי שהוא מתכופף אל חריץ שבעפר השביל? "סבא, סבא, תראה - יש כאן "חיפושית משה רבינו".

והסבא חזר על דבריו- מה למדתם במשנה? והנכד: תבטי, סבא, איזה עיגולים שחורים יש לחיפושית על גופה האדום. איזה מראה מרהיב! הסבא בשלו והנכד בענייניו.

לפנינו חומר למחשבה! במליצה אומרים: "וירד משה מן ההר אל העם". ישנם עיתים, ורגעים בהם יש להתכופף אל ה"צאן קדשים" ופשוטי העם. ולהתחבר עימם לפי "דרגתם שלהם". בהמשך נוכל למשוך אותם למעלה - אל ראש ההר.

נדבת הרב דן יונתן ורב שליט"א בן הרב שמואל יוסף יונתן ז"ל לרגל השמחה השרויה במעונם בחולדת בתם נועה אטה תחי' בשעתו"מ. יה"ר שיוכזו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבתא החשובה הגב' יונתן שחתי' רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב איתמר ביטון ורב שליט"א לרגל היכנס בנם הבה"ח כמר אלחנן ז"ל בעול תורה ומצוות. יה"ר שיגדל לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו ההורים והסבים לרוות ממנו ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

עבודת הפורים – זכירה ועשיה

זכירת מעשה עמלק

"והימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר פ"ט פכ"ח) - דורשים חז"ל (מגילה ל ע"א) ש'נזכרים' היינו בשבת פ' זכור בקריאת הפרשה של זכירת מעשה עמלק, ו'נעשים' היינו ביום הפורים בקיום מצוות היום, וכדכתוב "להיות עושים את שני הימים האלה" (שם פכ"ז).

מבואר שיש להקדים זכירה לעשיה, וההתבוננות במעשה עמלק היא ההקדמה הנצרכת לעשיית ימי הפורים במשתה ושמחה.

וצריך להבין מה היא ה'עשיה' של ימי הפורים, וכיצד עושים את ה'למעשה' שהוא תוצאה של הזכירה של מעשה עמלק, והרי איננו פוגשים בזרע עמלק ומוחים אותו, אלא מקיימים את מצוות היום במשתה ושמחה ופרסומי ניסא, ואם כן כיצד מתבצעת העשיה?

ובאמת יש להתבונן מה היה מעשה עמלק, ומהי חומר הגדולה, עד שדווקא על עמלק נאמר בפסוק (שמות פ"ז פט"ז) "כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק מדור דור", וברש"י "ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית וכו', נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו, וכשימחה שמו יהיה השם שלם והכסא שלם".

וביותר שהרי במלחמת עמלק לא נהרג אף יהודי, וא"כ מה היה 'מעשה עמלק' שנצטוינו לזכרו כל ימינו?

כאשר נדע להבין את מעשה עמלק, נוכל גם להבין מהי העשיה הנדרשת מאתנו ביום הפורים בכל שנה ושנה, ובימים הבעל"ט.

מלחמת עמלק – נגד ה'זאראמקייט'

ידועים דברי חז"ל על עמלק "משל למה הדבר דומה לאמבטי רותחת שלא היתה בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה, אע"פ שנכוה הקרה לפני אחרים" (מדרש תנחומא דברים כ"ה פ"ח).

והנמשל - "כך כיון שיצאו ישראל ממצרים, והקב"ה קרע להם את הים ונשתקעו מצרים לתוכו נפל פחדן על כל האומות, כיון שבא עמלק ונזדווג להם, אע"פ שנטל את שלו מתחת ידן, הקרן לפני אומות העולם".

במשל יש אמבטיה רותחת, ואחד קפץ לתוכה ונכווה, אבל אחרים כבר יכולים להכנס.

וכן הוא בנמשל, שהיה בעולם מצב של רתיחה, שהרי אחרי קריעת ים סוף היה על כל האומות פחד מהקב"ה שאוהב את עמו ישראל ודואג לו, ובמצב זה "ויבוא עמלק!" ואף שישראל לא נלחמו עימו כלל, והוא לא היה קשור לכל הענין, אע"פ"כ הוא נזעק לבוא ממקומו ולהילחם עם ישראל, בגלל שראו שיש אמבטיה רותחת, ורתיחה זו הפריעה לו וכנגד זה הוא נלחם, זו היתה מטרתו!

וברש"י כתב עוד "אשר קרן - צננן והפשירך מרתחתך", בדבריו אלו יש חידוש שלא רק שעמלק קרר את הפחד של אומות העולם, אלא היה גם רתיחה של עם

ישראל בקירבת אלקים, ע"י המראות של גילוי שכינה, וזו היתה רתיחה בבהירות של יראת אלקים, ובבהירות בהשגחה פרטית של הקב"ה על עמו ישראל.

ובזה עמלק 'קרך בדרך' שבא וקירר את עם ישראל. עמלק מכניס קרירות! הוא תופס את נקודות החולשה - 'הנחשלים אחריו', את נקודת הרפיון - 'ויסעו מרפידים', ושם הוא נמצא, וכך הוא בא ומקרר, שהיה זורק מילותיהן של ישראל כלפי מעלה (רש"י דברים כ"ה י"ח). ועליו נאמר "לץ תכה ופתי יערים" - 'לץ תכה' זה עמלק (מדרש רבה שמות פרשה כ"ז) שעושה ליצנות מכל דבר שבקדושה.

עמלק בא לקרר את רתיחת האמבטיה - הרתיחה של הקדושה של עם ישראל, וכדרכו של הסבא שלו עשיו שעליו נאמר "ויבז עשיו את הבכורה", שבז לחמימות של הקדושה. וזוהי מלחמתו של עמלק עד היום הזה שנלחם תמיד נגד ה'זאראמקייט' [-חמימות], זוהי המטרה שלו וזוהי המלחמה שלו, ואת זה צריך לזכור.

נהנו מסעודתו של אותו רשע

והנה בגמ' במגילה (יב ע"א) מבואר שהחטא של היהודים שבשושן היה שנהנו מסעודתו של אותו רשע. וכבר תמהו רבים, מהו החטא הגדול בכך שנהנו בסעודת המלך, והרי הכל היה בכשרות מושלמת, וגם היה בזה משום כבוד המלכות, ואם כן למה היו צריכים להיענש בעונש חמור כל כך של כליה בכל עם ישראל, בגלל אותה השתתפות בסעודה?

ובאמת זו היתה שאלת אסתר המלכה ששלחה לשאול את מרדכי "מה זה ועל מה זה?", ומפרש המלבי"ם ששאלתה היתה מה השורש של החטא, וכמו רופא טוב שמברר את שורש המחלה, כדי שיצליח לרפא אותה.

ותשובת מרדכי היתה "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו" (אסתר ד' פ"ז), ואיתא במדרש (רבה פרשה ח') "לך אמור לה בן בנו של קרהו בא עליכם". והיינו ששורש החטא שלהם הוא בכך שנהנו מהסעודה של אותו רשע, וזה מוגדר 'קרהו' - קרירות ביראת שמים, קרירות בעבודת ה'. וכוחו של המן בזה שהוא "בן בנו של קרהו" - 'אשר קרן בדרך' - שבשורש הענין יש כאן עמלק.

ודבר זה היה תשע שנים לפני כן, וכדאיתא במדרש (אסתר רבה פרשה ז' י"ג) "ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה וגו' אמר המן לאחשורוש אלהיהם של אלו שונא זימה... ועשה להם משתה וגזר עליהם שיבואו כולם ויאכלו וישתו ויעשו כרצונם... כיון שראה מרדכי כך עמד והכריז עליהם ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשורוש, שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטגוריא וכו', ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה, אמר ר' ישמעאל שמונה עשר אלף וחמש מאות הלכו לבית המשתה ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו".

וממשיך המדרש שמיד נגזרה הגזרה - "מיד אמר הקב"ה לשטן הבא לי מגילה ואכתוב עליה כליה", ושמעתי ממורנו הגאון ר' שמשון דוד פינקוס זצ"ל שביאר שהטעם לגזרה נוראה זו שלא היה כמותה הוא בגלל שהם

שהילדים שלהם במצב הזה, איזה צעקות ואיזה צרחות. ולכן "באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ועמד מכסא דין וישב בכסא רחמים, ואמר מה קול גדול הזה שאני שומע כגדיים וטלאים, עמד משה רבינו לפני הקב"ה ואמר רבש"ע לא גדיים ולא טלאים הם, אלא קטני עמך שהם שרויים בתענית היום שלשה ימים ושלשה לילות, ולמחר רוצה האויב לשחטם כגדיים וטלאים. באותה שעה נטל הקב"ה אותן אגרות שגזר עליהם שהיו תתמוות בחותם של טיט וקרעם, והפיל על אחשוורוש בהלה באותו לילה..."

כאן חל המהפך - כאשר עם ישראל ברבבותיו מתלכד סביב התורה הקדושה וסביב מרדכי הצדיק בשבועה ובמסירות נפש כפשוטו, אזי חוזרת מדת הרחמים, כיון שחזרו הרגשות, חזר הלב הטהור של היהודי לשלוט על יצרו הרע, ואז קרע הקב"ה את האגרות של גזרת הכליה. ויש להתבונן מה טענו אותן אמהות לילדיהם שיאכלו וישתו, ומה היתה הסיבה של התינוקות, שלא אכלו ושתו.

ואפשר לומר שבוודאי ידעו האמהות שיש את הצום שהכריזו מרדכי ואסתר, וגם הם לא אכלו ולא שתו, אבל טענו האמהות שצריכים כח בשביל למות על קידוש ה' בכוונה שלמה שלא יהא ח"ו פיגול בקרבנות, ולכן תאכלו ותשתו קודם שתמותו ולא תמותו ברעב - זו היתה טענת האמהות. ועל זה אמרו התינוקות, אמא, אל תדאגי, יש לנו את הכוחות למות גם מתוך צום, אנחנו דבוקים בקדושה, והגוף לא יפריע לנו למסור את הנפש.

ובכאלו תינוקות, בכאלו נשמות, בכאלו רגשות, נתגלגלו רחמיו של הקב"ה והתבטלה הגזירה, שהרי הגזירה היתה בגלל קרירות, והיא התבטלה על ידי חמימות של מסירות נפש.

ובכח המהפך שחל בהם, שאף בעומק פנימיותם חזרו לאהבת הי"ת, הדור קבלוה באהבה - מאהבת הנס! שכאשר קיימו וקבלו עליהם, קיימו בפנימיותם מה שקבלו כבר בכפיה, ואם בזמן קבלת התורה היה חסרון מסוים בעומק הפנימיות של הרצון, הרי שבזמן מרדכי ואסתר נהיה קיום של הקבלה בעומק הפנימיות ברצון אמיתי ומושלם.

מצוות הפורים - גילוי עומק לב היהודי

ומענה נוכל להבין את דברי הגמ' שהבאנו בפתח הדברים, "והימים האלה נזכרים ונעשים" - לפני העשייה של ימי הפורים במשתה ושמחה, קוראים את פ' זכור שהוא מעשה עמלק שקירר את האמבטיה, וצינן והפשיר את הרתיחה של עם ישראל במדבר, בדרך בצאתו ממצרים. וממשיך דרך זו הוא המן הרשע בן בנו של קרהו, שהוא זה שקירר את היהודים בשושן בכך שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ואטם את הרגשות באותה סעודה עד שנהנו מסעודה זו, וע"י חטא זה נחתמו אותם אגרות.

ובפורים מגיע זמן העשייה שהוא התיקון של חטא זה, וכאשר קוראים את המגילה נזכרים באותה עשייה של מרדכי ואסתר בקריאה 'צומו עלי שלשה ימים ושלשה

'נהנו' מהסעודה, וזהו עיקר החטא. וביאר זאת, שהרי בסעודה זו אחשוורוש רצה להמחיש את החשבון שלו שנגמרו השבעים שנה של הגלות ובכל זאת לא נגאלו, ולכך לבש את הבגדי כהונה, והגישו בכלי המקדש. ודבר זה הוא נורא נוראות, שהרי לב מי לא יתפלץ לראות מראות כאלו, שאותו גוי ערל וטמא לובש את בגדי הקודש שהיו לכבוד ולתפארת, 50401 כלים מכלי המקדש משמשים לסעודה של גוי רשע, ובפרט שהם לא היו רחוקים מזמן ביהמ"ק, והיו ביניהם כאלו שראו את הכהן הגדול, וגם אלו שלא ראו בעיניהם עכ"פ אבותיהם סיפרו להם את המראות הקדושות של הכהן גדול בביהמ"ק, ואילו הם 'נהנים' מלשבת שם בסעודה. וזה עיקר החטא, שיותר מעצם ההשתתפות, החטא היה בהנאה, שהיו מסוגלים ליהנות מכזו סעודה.

ושורש דבר זה הוא קרירות ביראת שמים, שהיכן הרגשות קודש עד שיכולים ליהנות במצב שכזה? וזהו שאמר מרדכי להתך לומר לאסתר 'בן בנו של קרהו בא עליהם', ששורש חטאם הוא האותו קרירות שהכניס עמלק.

וביאר הרב פינקוס זצ"ל שלכך הקב"ה גזר כליה, כיון שבלי החמימות, בלי הקשר של עם ישראל לבורא עולם, עם כזו קרירות, אין קיום לשונאיהן של ישראל.

ביטול הגזירה ע"י החמימות דקדושה

וכיון שהניתוק באופן כ"כ נורא מהקב"ה זה היה שורש החטא, לכך בדבר זה היה תלוי גם הישועה, וכאשר עם ישראל שבו בתשובה שלימה, וחזרו לחמימות של ריגשות הקודש ולדביקות במרדכי ואסתר, וויתרו על הכל מתוך מטרה זו להתקרב לבורא עולם, בזה היתה תחילת ההצלה.

וכך מבואר בחז"ל (מדרש שם ט' ד') "לאחר שעשה העץ הלך אצל מרדכי ומצאו שהיה יושב בבית המדרש והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה, והיו צועקים ובוכים, ומנה אותם ומצא שם שנים ועשרים אלף תינוקות, השליך עליהם שלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרים, ואמר למחר אהרוג אלו התינוקות תחילה, ואח"כ אתלה את מרדכי".

אם נתבונן, לא שייך לתאר את התחושה של אותם תינוקות של בית רבן שנמצאים בצום ושקועים בלימוד אצל מרדכי רבם, וצועקים ובוכים כשוראים את המן הרשע בעצמו מגיע אליהם, ואז המן משליך עליהם אזיקים וגם מעמיד עליהם שומרים, עם הבטחה ששמעו ממנו אישית שיהרוג את כולם - עשרים ושנים אלף תינוקות - מחר. נורא נוראות.

וממשיכים חז"ל "והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים ואומרות להם בנינו אכלו ושתו קודם שתמותו למחר ולא תמותו ברעב, מיד היו מניחים ידיהם על ספריהם ונשבעים בחיי מרדכי רבינו לא נאכל ולא נשתה, אלא מתוך תעניתנו נמות, געו כולם בבכיה עד שעלתה שועתם למרום ושמע הקב"ה קול בכייתם כבשתי שעות בלילה".

ושוב נתבונן - צעקות נוראות של עשרים ושתים אלף תינוקות, וביחד עמם עשרים ושתים אלף אמהות

והמלחמה הזו עם עמלק היא בכל דור ודור, כאשר השטן מגיע חדשים לבקרים עם עצות ותחבולות לקרר את היראת שמים בלבבות. ומעיקר כוחו של עמלק הוא כלשון החובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) "לספק עליך אמיתותיך", וכדברי הגר"א שעמלק בגימטריא ספק, שמכניס חוסר בהירות וספיקות בדרכי העבודה, ומחשיך את המבט האמיתי על ההשגחה הפרטית, בכיסוי של כוחי ועוצם ידי.

וקיום המצוות בימי הפורים מתוך חמימות דקדושה, ומתוך אהבה ושמחה בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, הם מביאים את האדם אל אותה דרגה של רגשות קודש אמיתיים ומבוררים, ומשפיעים חמימות של קדושה בכל עבודת האדם בכל השנה כולה.

וכשנשמח ונשתה, ומתוך חדות הפורים נזעק 'אין עוד מלבדו', ונזעק בשירה ובזמרה ביטויים של אהבת ה' ושל דבקות בו יתברך מתוך שמחה אמיתית - כך נלחמים בעמלק, וכך נזכה בעזה"י לגאולה השלימה בה ימחה לגמרי זכר עמלק ויהיה כסאו של הי"ת שלם בב"א.

לילות', שבאה להרחיח שוב את הרתיחה הפנימית של עם ישראל ולחבר אותם אל אביהם שבשמים במסירות לב ונפש, שבזכות פעולותיהם קרע הקב"ה את אותם אגרות כליה.

וכמו כן העשייה של ימי הפורים במשתה ושמחה היא מביאה לחידוש החמימות וריגשות הקודש כאותה עשייה שבזמן מרדכי ואסתר, וזה על ידי שימי הפורים הם ימי אהבה ושמחה בפנימיות הלב, כאשר מתוך החיוב לבסומי במידה מסוימת של אובדן השליטה השכלית על הפעולות החיצוניות, מתפרצת לה אותה פנימיות עמוקה של הלב היהודי מתוך שמחה פנימית, מעומק הנשמה באהבת ה', ומתוך אהבת הנס בגילוי ההסתר של ישועת ה'. ולכן תיקנו את הביטוי לאהבה זו במצות השמחה, ובאופן של משתה ושמחה, וכך "להיות עושים את ימי הפורים האלה", ובכל שנה ושנה חוזרים אל אותה נקודה של קבלת התורה מרצון, ואל אותה נקודה של אהבת ה', וכמו אותם תינוקות שהיו מוכנים למסור את נפשם בעבור לימוד התורה מרבם ובעבור כבוד שמים מתוך אהבה ודבקות בבורא עולם.

חנוך לנער עפי' דרכו המשך מעמוד 20

איתם שיחה נינוחה על מאורעות היום בחיידר ובבית הספר. בית חם שיעמוד על יסודות אלו - יזכה שהילדים לא ירצו אף פעם לנסות לחפש קשרים ותמיכות מהרחוב, אם מחברים פשוטים, או אפילו מחברים רעים.

ברמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ב) מצאנו הלכה רבת משמעות בעניני חינוך ויחס לבריות: ואלו דבריו: "אין מעמידים בכל סנהדרין (של נפשות) לא זקן מופלג בשנים... מפני שיש בהן אכזריות... כדי שיהיה רחמן". בכסף משנה (פס"ז ערות ה"ו ד"ה "והמשוחרר") ביאר בזה: "לפי שאינו יודע צער גידול בנים, ואינו רחמן".

למדנו- לנו נדמה, שצער גידול בנים יביא אותנו לכעס, חוסר סבלנות והקפדה. ולא היא! הקושי שבגידול הטף בונה את ההורים להיות מלאי רחמים ואהבה.

וכבר יסד הגר"א דסלר זצ"ל ב"מכתב מאליהו", ש"לא האהבה מעוררת את הנתינה" אלא "שלמי שנותנים- אותו אוהבים".

כמו כן יש לעשות כל מאמץ שהילדים לא יהיו ילדי "מפתח" החוזרים לבית נעול ריק ו"קר", ודואגים לעצמם לאוכל, ומבלים לבד כמה שעות בבית עד שהאח הגדול יגיע, ורק אחריו ההורים. ויש לנו דוגמא נפלאה: נשיא רוסיה פוטין עומד לפני קהל של אלפי יהודים ומספר על ילדותו: הוריו של פוטין היו מגיעים לביתם בערב בסיום עבודתם. הבן פוטין חזר בצהרים מבית הספר ואז הזמינו אותו השכנים, זוג מורים יהודיים, להצטרף לסעודת הצהרים ולנוח בביתם.

אותו בן שהיה אח"כ קצין "מצטיין" בק. ג. ב. הרוסי- שירות החקירות האכזרי, אינו מהסס לגלות את סיפור ילדותו לפני קהל. ולפחות על פניו מגלה הערכה לעם היהודי, כתוצאה מכך.

ומהו ה"עשה טוב"? - לקבל את הילדים בחיבוק, שמחה, הארת פנים ובלי שום תלונות. מגישים לפניהם אוכל חם, מתעניינים בהם, תומכים ומעודדים.

אחר הצהרים, אחרי שהם ינוחו וישחקו ויירגעו, אפשר לנהל

מרכז תורה וישיבה
קריית ד' אשכנז

<p>מנינים נוספים</p> <p>ערב שבת - מנחה 1:00 באמצעי</p> <p>פורים - מנחה 1:30, 1:00 באמצעי</p> <p>מוצאי פורים - מעריב 8:15 בספרד</p> <p>מניני מעריב נוספים - באמצעי</p>	<p>פורים מוצ"ש</p> <p>מעריב ליל פורים 7:00 בית המדרש</p> <p>שחרית</p> <p>5:21 היכל אסתר</p> <p>6:15 בית המדרש</p> <p>7:00 היכל שמואל</p> <p>8:00 בית המדרש</p> <p>ישיבת מרכז הצדיק 1:00-2:00</p> <p>מנחה</p> <p>12:19 היכל אסתר</p> <p>12:30 בית המדרש</p> <p>2:00 בית המדרש</p> <p>3:00 בית המדרש</p> <p>מעריב מוצאי פורים</p> <p>7:10 בית המדרש</p> <p>8:00 בית המדרש</p> <p>9:00 בית המדרש</p> <p>10:00 בית המדרש</p> <p>11:00 בית המדרש</p> <p>בית המדרש והיכל אסתר</p> <p>פתוחים לרווחת לומדי התורה</p> <p>גם ביום חג בלילה (למעט במוני התפילות)</p>	<p>תענית אסתר מוקדם</p> <p>שחרית</p> <p>5:24 בהיכל אסתר</p> <p>6:15 בית המדרש</p> <p>6:40 בע"ה הספרדי (מוסד אשכנז)</p> <p>7:25 בהיכל שמואל</p> <p>מנחה</p> <p>1:00 בביהמ"ד</p> <p>5:15 בביהמ"ד</p> <p>מעריב מוצאי הצום</p> <p>6:29 ביהמ"ד</p> <p>11:10 בביהמ"ד</p> <p>שבת קודש פ' ויקרא - זכור</p> <p>זמני היום</p> <p>הדלקת נרות 5:25</p> <p>שקיעה ליל שבת 5:55</p> <p>חוק"ש ג"א 7:59</p> <p>חוק"ש ג"א 8:44</p> <p>שקיעה 5:56</p> <p>תפילות השבת כרגיל</p> <p>קריאת פרשת זכור</p> <p>6:25 משוער עז"נ פתוחה (למעלה ולמטה)</p> <p>9:05 משוער עז"נ פתוחה (למעלה ולמטה)</p> <p>1:10 לאור פתח קריאה לנשים בבית המדרש הכניסה דרך מדרגות הגניסור. כמו"כ העז"נ פתוחה (למעלה ולמטה).</p>
--	---	---

קריאת המגילה ביום	קריאת המגילה בלילה
7:05 משוער עז"נ פתוחה למטה בלבד	7:20 משוער עז"נ פתוחה (למעלה ולמטה)
8:55 משוער עז"נ פתוחה למטה בלבד	8:45 בדיוק קריאה לנשים באולם שמחות
8:00 בדיוק קריאה לנשים באולם שמחות	9:30 בדיוק קריאה לנשים באולם שמחות
9:30 בדיוק קריאה לנשים באולם שמחות	10:30 בדיוק קריאה לנשים באולם מחות

אין להביא תינוקות לקריאת המגילה!

באופקים, כולנו נוהגים נכון, נוהגים ליהדר

כולנו נותנים 250 ₪

ל'צדקות שמשון' ומהדרים במצוות 'מתנות לאבינונים'!

תרומות ומסירת שמות לברכה חייגו:

1800-805-806

גדר מוצות משתה בפורים

והנה כדי ליתן על הסעודה שם "משתה" סגי בשתייה חשובה - יותר מהרגלו - וא"צ דוקא שכרות. אלא שמצוה לשתות שיעור שכרות, וכמו שהיה במשתאות של אחשורוש ואסתר, כדכתיב "כטוב לב המלך ביין", כי ע"י זה יזכור יותר את הניסים והישועות, וכדברי אבודרהם.

ג. והנה הרמב"ם (הל' י"ד) כתב וז"ל, מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות וכו', להיות יום שמחה ומשתה וכו', עכ"ל. ומשמע שהשמחה והמשתה אינם תכלית לעצמם, אלא משמשים כאמצעי לאשוויי יומא ליום שמחה ומשתה. וכנראה שהמקור לזה מלשון הפסוק (אסתר ט"ו ט"ו) להיות עושים את יום ארבעה עשר וכו'.² ואכתי צ"ב מהו המקור לזה בסוגיות הגמ' ומהו גדר הדברים. וגם צ"ב דאין זה מתאים עם מש"כ בהל' ט"ו, ששתיית יין היא מצוה שמוטלת על האדם והמקור מדכתיב "משתה", ואינה לאשוויי יומא, אלא גדר מעשה מצוה בפנ"ע.

ד. ולבאר זאת נקדים דבגמ' ה': איתא שמתחילה רצו לקבוע את פורים כיו"ט באיסור מלאכה, כעין ימים טובים של התורה, דהיינו להיותו מקרא קודש, ויום שיש בו קדושה בעצם היום מדרבנן,³ והוא מדכתיב יום שמחה ומשתה "ויום טוב" ודרשינן מלמד שאסור בעשיית מלאכה. אלא דלא קיבלו עלייהו, והיינו דלבסוף כתיב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה" ואילו יום טוב לא כתיב.⁴ והקשה השפ"א מאחר שלמעשה לא נקבע כיו"ט לענין איסור מלאכה, א"כ מדוע נכתב בפסוק שרצו מתחילה לקבוע כן, דמאי דהוה הוה, ומה זה נוגע לנו.

והנה היה מקום לומר שמה שקיבלו לבסוף, הוא רק מצוות מעשיות, מצות מקרא מגילה ושאר מצוות היום, שכולן הן חובת גברא. אבל מצד עיצומו של יום, אין בו מעלה והבדלה, והוי יום ככל הימים. וזה שאסור בהספד ובתענית, הוא בגלל מצות שמחה ומשתה שנוהגת בו, דהוי סתירה זה לזה, אך לא מצד שיש איזה חלות ומעלה בעצם היום.

אבל מדברי המור וקציעה (הובאו בבאה"ל רס"י תרצב) מוכח לא כך. עיי"ש שכתב שאדם שאין לו מגילה, וגם אין לו אפשרות לקיים את מצוות היום, מ"מ מברך 'שהחיינו' על עיצומו של יום, מפני תוקפו של נס שהיה בו, וכיון דמזמן לזמן קאתי, הרי הוא לענין זה ככל מועדי ה' שמברכים

(בסימן מד אות ב') ודקדק כן מדהוזכר רק איסור מלאכה, ולא אמרו שצריך לומר בפורים קידוש היום, והוא מפני שליכא קדושה בעצם היום דפורים, אלא הוא יום חול ככל ימות השנה, אלא שדרשו הפסוק לניהוג איסור מלאכה, עכ"ד.

4. המהר"ם שיף (בדרושים נחמדים שנדפסו אחרי מס' חולין) דקדק שמתחילה לא הוזכרה מצות מתנות לאביונים, ורק אח"כ. וביאר שמתחילה דכתיב "יום טוב", לא נצטוו במתנות לאביונים מפני שאסור לעשות קנין ביו"ט, או מפני שהמעות הן מוקצה ביו"ט. אבל אחרי שלא קבלו עליהם ליו"ט, התאפשר לתקן מצות מתנות לאביונים.

א. ¹ בגמ' (מגילה ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו'. וברמב"ם (פ"ב מגילה ה"ט), כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות, עכ"ל.

ומבואר בדבריו שמצות לבסומי הוא דין בסעודה. וצ"ב מהי השייכות של שתיית יין לסעודה דוקא.

ונקדים דברי אבודרהם (שהובאו בקצרה בבאה"ל רס"י תרצה) וז"ל, וא"ת האיך חייבו חז"ל מה שנזכר בתורה שהשכרות מכשול גדול, כגון נח ולוט. וי"ל מפני שכל הניסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו ע"י משתה, כי בתחילה נטרדה ושתי ע"י משתה, ומשתה אסתר שעשה בלקיחתו אותה, וכן ענין המן ומפלתו היה ע"י שתי המשתאות שעשתה אסתר לאחשורוש. ולכן חייבו חכמים להשתכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול בשתיית היין, עכ"ד. ולא התבאר להדיא האם ניתן לקיים את המצוה גם בשתיית יין שלא בשעת הסעודה.

ב. והנה המקור למצות שתיית יין בפורים הוא מדכתיב "משתה". והוא מהגמ' (פסחים סח:) דנחלקו תנאים היאך מקיימים מצות שמחה ביו"ט, האם סגי בשמחת לימוד התורה ביושב ושונה כל היום, או דבעינן נמי לכם. ואמר רב יוסף, הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם, מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב. וביאר מהרש"א דמ"משתה" יליף לה, דאי משום קרא ד"שמחה", לא הוי בעינן דוקא סעודה בפורים, דסגי בשמחת לימוד התורה לחוד.

וביאר "משתה" פרש"י (אסתר ה ה) כל סעודה נקראת על שם היין שהוא העיקר. נמצא לפ"ז ששתיית היין אינה טפילה אל הסעודה, ואינה מהלכות הסעודה, אלא להיפך, שתיית היין בסעודה היא המחשיבה אותה והיא הנותנת לסעודה שם "משתה", דהיינו הוא עיקר ובלעדיו אין על הסעודה תורת משתה. ולכן בשתיית יין שלא בשעת הסעודה לא סגי. דמכיון שמשתה כולל גם סעודה, צריך תחילה לאכול פת ומאכלים חשובים כפי אשר תמצא ידו, וכשבנוסף לכך גם שותה יין, הרי זה מחשיב את הסעודה וחייל עליה שם "משתה" (ע"פ מעגלי צדק עמ' קמח). וזה הוא הביאור במש"כ הרמב"ם שדין משתה ומצות לבסומי הוא בסעודה דוקא. וכך נראה לבאר גם את דברי אבודרהם.

1. לע"נ ש"ב הרבנית יפה בת הרב משה דוד ז"ל קרמר. נלב"ע ב' באדר ב' תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.

2. וכבר הקשה אבן עזרא (בפי' נוסח ב) שאין שייכת עשיית בני אדם, בימים, שהרי הימים קיימים ועומדים מצד עצמם. וביאר שהכוונה להכין המאכלים והמשקים לשמחת ימים אלו, עכ"ד.

3. אמנם באגרו"מ (או"ח ח"ה סי' כ אות ב) נקט שהכוונה רק לניהוג איסור מלאכה מצד בני האדם, אך לא החילו שום קדושה בעצם היום. וכמו הא דעושים אותו יום משתה ושמחה, שהכוונה לניהוג המעשי, ואינו חלות בעצם היום, כמו כן הוא לענין איסור מלאכה. והוסיף

עליהם זמן.⁵ [אמנם דבר זה אינו מוסכם, ע' באה"ל בסוה"ד הביא מהברכי יוסף בשם אחרונים שלא יברך שהחינו. אך מהמשנ"ב משמע שדעתו נוטה יותר שיברך, כהמו"ק והמאירי].⁶ ובגמ' (רה"ש יט): איתא שחנוכה ופורים הם מה'מים טובים' שנאמרו במגילת תענית דלא להתענא ודלא למיספד בהון, ואף שאיפסקא הלכתא דשאר יומי בטלו, חנוכה ופורים לא בטלו. ומדקרי להו 'מים טובים', משמע שהוא מצד מעלת וחשיבות עצם היום חנוכה ופורים.

וכן נראה ממש"כ הרמ"א (תראה סעי' ב) שנהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט בפורים, ומסתבר דהוא מצד כבוד היום ומפני דאיכא מעלה בעצם היום, ולא מפני המצוות שנוהגות בו. וכן נראה מהמשנ"ב (ס"ק ג) שכתב דנכון ללבוש בגדי שבת כבר מבערב.⁷ ולפ"ז גם מי שא"א לו לקיים כלל את מצוות היום, מ"מ ילבש בגדי שבת מצד כבוד היום.

ו. וכן מבואר ומדוקדק בלשון הרמב"ם, די ש כאן שני עניינים נפרדים. דמש"כ בהל' י"ד, מצות יום ארבעה עשר להיות יום שמחה ומשתה וכו', ומותר בעשיית מלאכה. עניינה של הלכה זו להגדיר את תוכן ומהות היום טוב של פורים, והיאך עלינו לציין ולהבדילו משאר הימים. דמצוותו להיות יום טוב, והקיום ע"י ניהוג של שמחה ומשתה, שבזה קובעים את שמו כיום טוב. ומה שהוסיף שפורים מותר בעשיית מלאכה, רצונו לאפוקי מצורת התקנה הראשונה, אבל בעיקרו ועצמותו נשאר יום טוב.

ומש"כ בהל' ט"ו הוא ענין אחר, דמצוה לעשות סעודה ושיהא עליה שם "משתה", וזה ע"י שתייה שמביאה לבסומי, והיא מצוה שמוטלת על הגברא. ויסוד מצוה זו הוא כדי לזכור ע"י זה את הניסים והישועות שנעשו ע"י משתה היין.¹⁰

ז. המורם מהדברים, שיש בפורים שני דיני אכילה ושתיית יין. האחד כדי לציין ולהבדיל את היום כיום טוב של שמחה ומשתה. והשני הוא מצות משתה ובסומי שמוטלת על הגברא. ויש ביניהם הרבה נפק"מ לדינא. א. נפק"מ לשתייה בליל פורים, שכבר הוא יום הפורים וראוי לציינו. אך המצוה לבסומי היא רק למחרת בסעודה. ב. מי ששתיית יין לשוכרה מזיקה לו, פטור מלקיימה. וכתב כה"ח (ס"ק ט"ז) שמ"מ ישתה מעט יין כדי לקיים "מי" משתה ושמחה. ג. נשים אין שייכות כלל למצות שכרות בפורים. אמנם באורחות רבינו הקה"ל (מהד' תש"ן ח"ג עמ' ב"ח) מובא שנתן לבנות משפחתו לשתות קצת יין לכבוד פורים, ויתכן שזה מטעם הנ"ל, כדי לציין עי"ז את היום.

8. וכעין זה כתב הרמב"ם ריש הל' חנוכה וז"ל, ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחילתן מליל כ"ה בכסלו ימי שמחה והלל וכו'. ומבואר שמפרש מש"כ בגמ' (שבת כא): קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה, דאין הכוונה שהם ימים רגילים, עם ניהוג הלל והודאה, אלא דקבעו והחילו על הימים האלה עצמם חלות שם ודין יום טוב, והוי דין בעצם הימים. והובדלו משאר ימות החול, בכך שנקבעו כימים המיוחדים להלל והודאה. וע"י ניהוגי הלל והודאה מציינים ומבדילים את הימים. וזה הוא עיצומם של ימי החנוכה, דהמה 'מים טובים בהלל בהודאה'. (כ"כ בקונטרס המועדים של הגרמ"ש שפירא זצ"ל עמ' רצא-רצב). וזהו שסיים הרמב"ם, וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, עכ"ל. וז"ל הי"ש (בפ' מרובה) מדלא קאמר קבעו ח' ימים להלל והודאה, אלא קבעו ועשאום ימים טובים בהלל והודאה, ש"מ דיום טוב נמי כפשוטו הוא, עכ"ל.

9. וכך היתה הנהגת הגר"א כמוכא בתוספת מעשה רב וז"ל, ואדמו"ר החסיד עשה סעודתו תיכף אחר התפילה (=שחרית), ואח"כ ישב על שולחנו כל היום ואכל ושתה הרבה למאד לקיים חיוב 'עד דלא ידע', ולעת ערב בירך ברכת המזון ופג יינו והתפלת תפילת ערבית, עכ"ל.

10. ובדומה לזה ברמב"ם בהל' חנוכה, שאחרי שכתב שהתקינו שיהיו 'מים טובים' בהלל והודאה, שהוא דין בעצם היום. הוסיף שתיקנו גם מעשה מצוה שמוטלת על הגברא. כדי לפרסם את הנס. וז"ל, ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים וכו' להראות ולגלות הנס, עכ"ל.

וכן נראה ממש"כ הרמ"א (תראה סעי' ב) שנהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט בפורים, ומסתבר דהוא מצד כבוד היום ומפני דאיכא מעלה בעצם היום, ולא מפני המצוות שנוהגות בו. וכן נראה מהמשנ"ב (ס"ק ג) שכתב דנכון ללבוש בגדי שבת כבר מבערב.⁷ ולפ"ז גם מי שא"א לו לקיים כלל את מצוות היום, מ"מ ילבש בגדי שבת מצד כבוד היום.

ה. והביאור בזה, שמעתי מהגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצ"ל, דאף שלא קבלוהו כיום טוב שאסור במלאכה, מ"מ לא עקרו ממנו תורת יום טוב, ועיקרה של התקנה הראשונה נשארה במקומה. דהיינו שתיקנו שיהא יום הפורים מובדל ומופרש משאר הימים, דזה הוא עיקר עניינו של 'יום טוב'. אלא שצורת הבדלתו נשתנתה, דאינה ע"י איסור מלאכה, אלא בכך שהוא יום שמחה ומשתה. וכך תיקנו מרדכי ובית דינו, שיש לציין ולהבדיל את יום הפורים ע"י ניהוגים של שמחה ומשתה, וע"י זה קובעים את שמו ומהותו כיום שמובדל משאר הימים, וזה הוא עיצומו של יום הפורים, דהוא 'יום טוב של שמחה ומשתה'. וזה הוא טעם איסור הספד ותענית בימי הפורים.⁸

ומידשבת בזה קושיית השפ"א, דהפסוק שמגדיר היאך היתה צורת היו"ט דפורים מתחילה, בא ללמדנו שגם כיום עדיין הוא גדר יו"ט. והשינוי הוא רק בצורת הבדלתו, אך לא בעיקר התקנה.

ואף ברכת 'שהחינו' ובגדי שבת, אינם מצד 'מעלת' היום גרידא, אלא מפני שבמהותו הוא יום טוב, שמובדל

5. אמנם המאירי (מגילה ד.) כתב שאין מברכים זמן על יום הפורים וז"ל, שכל שאין שם כוס לקידוש, אין בו זמן. ואל תשיבני מיום הכפורים, שקדושתו יתירה ולא נפקע כוסו אלא מצד איסור שתייה שבו. והרי אין זה דומה אלא לחנוכה, שיש זמן על ההדלקה, ולא על היום וכו'. [מש"כ שאין מברכים זמן על היו"ט דחנוכה, אין זה מתאים עם המאירי בשבת שהועתק בשעה"צ תרעו ס"ק ג].

ואח"כ הביא דעה שגם שגם בפורים מברכים זמן, אך רק על יום הפורים ולא בלילו, ומטעם שיתבאר, וז"ל, יש שמגלגל חיוב זמן ביום, מצד אחר, והוא מפני יום טוב, שלא נאמר בלילה אלא על המגילה. משא"כ בשאר ימים טובים שאף אותו של לילה הוא לזכר יום טוב ולא לדבר אחר. ואע"פ שבסוכות יש זמן על הסוכה ועל היום טוב, ואעפ"כ זמן של לילה עולה לכל, הדין נותן כן מאחר שאף הלילה יום טוב הוא, משא"כ מיהא בשמחת פורים שהרי סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו (ז); עכ"ל. והיא מיטה מחודשת, שמברכים זמן על היו"ט דפורים, רק ביום לא בלילו. ומסיק המאירי שאין דבריהם כלום, עי"ש.

6. באגרו"מ (הנ"ל סי' כ) נקט לדינא שאין לברך 'שהחינו' על עיצומו של יום הפורים יומי החנוכה, וכתב שודאי ט"ס הוא במאירי בשבת. עי"ש שהאריך בזה.

7. אמנם במהד' דרשו הובא מכה"ח, שהוא זכר למה שכתוב 'ותלבש אסתר מלכות' וכן 'ומרדכי יצא וכו' בלבוש מלכות' ואיך יתכן לקרוא פסוקים אלו בלבוש חול, עכ"ד.

בגדר משלוח מנות

והשלוח הביא למקבל את המשלוח מנות ולא אמר לו ממי נשלח. לתרומת הדשן שהטעם משום צרכי הסעודה שפיר יצא ידי חובתו, דס"ס יכול לקיים בזה מצוות סעודת פורים אך לדעת המנות הלוי שהטעם משום להרבות אהבה ואחוה לא מהני שאינו יודע מי ששלח לו, ולטעם שמחה יש לדון דאם מצד שמחת המקבל הרי לא יודע מי נתן לו, ומצד שמחת הנותן יש להסתפק. ובשלמי תודה כתב שאם שולח לחבירו שלא היה בבית וכתב מי השולח, אם חזר המקבל ביום הפורים וראה מי שלחו שפיר קיום המצוה לכל הני טעמי. (אך אם ראה אחרי פורים ולא ידע בפורים עצמו תליא בהנ"ל).

האם עדיף לשלוח לאוהב

ג. **נחלקו** האחרונים אם עדיף לשלוח לאוהב הכי גדול או להיפך, בספר פלא יועץ (עניני פורים) כתב שטוב יותר לשלוח מנות למי שיש לו קפידא עליו, כדי להרבות אהבה ואחוה שלום ורעות. וזה שפיר לשיטת המנות הלוי שזה כל גדר הטעם להרבות אהבה ואחוה, אך לטעם שיהיה צרכי סעודה אין נפק"מ למי ישלח, אך לטעם הב"ח משום שמחה ודאי שיש יותר שמחה לנותן כששולח למי שיותר אוהב, [ולטעם הריטב"א משום שמחת המקבל, ג"כ יותר שמחה כשמקבל ממי שאוהבו]. וכן ידוע שהגר"ז ס"ל שבפסוק כתוב ומשלוח מנות איש לרעהו כפשוטו יותר רעהו וכשנסתלק ידידו הגאון מחרקוב אמר שכעת יקשה עליו ביותר מצות משלוח מנות כי נסתלק רעהו הטוב מן העולם. (מספר שלמי תודה).

שלח לפני פורים והגיע בפורים

ד. **מי** ששלח משלוח מנות לחבירו קודם פורים, ובפורים הגיעו המנות למקבל (ולא ע"י שליח) האם כיון ששלח לפני זמן החיוב לא יצא יד"ח, או כיון שהגיע למקבל בפורים יצא יד"ח, (וכ"כ בבאר היטב ס"י תרצה סוף ס"ק ז) ובשו"ת תורה לשמה תלה כן בטעמי המצוה לפי התרומת הדשן שהטעם מצד צרכי הסעודה שפיר שיגיע בפורים לידי המקבל צרכי הסעודה, באותו רגע מקיים הנותן את מצוותו אך לטעם אהבה ואחוה צריך שהשולח יעשה מעשה המורה לריבוי ריעות ואחוה שזה מצד השולח ולכן צריך שיעשה מעשה בפורים ולא מהני מקודם. [ולטעם שמחה אם שמחת הנותן צריך שיעשה כן בפורים אך המקבל יש לצדד שמועיל אם הגיע בפורים].

מאכל שאין המקבל יכול לאוכלו

ה. **שלח** מאכל לחבירו שאין חבירו המקבל יכול לאוכלו או מצד חסרון בכשרות או מצד חולי, לדעת התרומת הדשן שצריך שיהיה למקבל צרכי הסעודה לא יצא דאינו יכול להשתמש בזה אך לדעת המנות הלוי שפיר איכא אהבה ואחוה וגם לצד שזה משום שמחה שפיר מתקיים בהכי.

כן עיר השולח לכן כרך ביום י"ד

ו. **כן** עיר ששלח לכן כרך ביום י"ד ולהיפך, באור שמח ס"ל דלא יצא (חידושי רבינו מאיר שמחה ח"א ליקוטים מגילה ד: ד"ה ועוד) וכן נקטו בשם החזו"א (תורת המועדים ס"ק כ אות ה) ובאשל אברהם מבוטאטש כתב שיצא ותליא בהכי דאם צריך לצרכי הסעודה, דוקא לסעודת פורים וכיון שהמקבל אינו חייב בזה לא יצא יד"ח. אך למנות הלוי שפיר יוצא

ביום הפורים יש חיוב מדברי קבלה לשלוח ב' מנות של אוכלין לאיש אחד ונחלקו בטעם תקנה זו.

טעם התקנה

כתרומת הדשן (ק"א) ביאר שטעם התקנה בכדי שיהיה לכל אחד ואחד סיפק בידו לקיים סעודת פורים, לקיים את המצוה כדינא, וכ"כ הלבוש (תרצד, ד), וכן לשון הרמב"ם כיצד חובת סעודה זו שישלח בשר וכו', וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות, ומשמע שזה מדיני הסעודה ולצורך הסעודה.

אולם לדעת המנות הלוי לרבי שלמה אלקבץ, טעם התקנה להרבות אהבה ואחוה שלום ורעות, היפך עם מפורז ומפורד, כי על ידי מרעות ואחוה נקלה ונצלו, לא בפירוך לבבות.

טעם נוסף הובא בב"ח (ס"י תרצה) שהתקנה היתה משום שמחת האדם עם אוהביו ורעיו, וכ"כ בערוך השולחן (ס"י תרצה ס"ק יז) שמשום שמחת הנותן, ששמחה לאדם בנתינתו לאוהביו ומרבה אצלו את השמחה.

אולם בריטב"א (מגילה דף ז.) מבואר שתיקוני מצוות משלוח מנות משום שתקנת שמחת המקבל, שכתב שלכך תיקנו אף לעשירים משום שמחה [ובריטב"א עצמו נוקט שאם לא נותן לעשיר כדי עושרו לא יוצא ידי חובה (הובא בב"ה"ל ס"י תרצה ד"ה חייב) וזהו שצריך שיהיה אצל המקבל שמחה].

ואם כן יש ד' צדדים ביסוד גדר תקנת משלוח מנות. א. שיהיה סעודת פורים לכולם (תרומת הדשן, לבוש, ומשמעות הרמב"ם). ב. להרבות אחוה (מנות הלוי). ג. משום שמחת הנותן (בח"י, ערוך השולחן). ד. שמחת המקבל. (ריטב"א).

ומצינו באחרונים שנקטו שאין זה רק טעם התקנה אלא זהו גדר בתקנה וסברו שיש כאן מחלוקת בגדר החיוב ותלו בזה כמה נפק"מ ומחלוקות בזה.

לפני שקיבל את המשלוח מנות אמר שמוחל עליו

א. **בשו"ת** חת"ס (או"ח ס"י קצו) ביאר מחלוקת הרמ"א (סוף ס"י תרצה) והפרי חדש, שדעת הרמ"א שמי ששלח משלוח מנות לחבירו ולפני שזכה בזה אמר המקבל שמוחל, הריני כאילו התקבלתי (משני"ב) שפיר קיים את המצוה, והמשנ"ב הביא שהפרי חדש חולק על זה וביאר החתם סופר דתליא בטעמי דין משלוח מנות דאם יסודו להרבות אהבה ואחוה שפיר כיון שהראה חיבתו ושלח קיים את המצוה, ומבואר ברמ"א שמחילה מועילה רק באופן ששלח לו אלא שהמקבל לא זכה בזה ומחל (שעי"ז יש כאן גדר שקיבל מדין מחילה) ושפיר התרבה באופן זה אחוה.

אך לטעם שתיקנו משום צרכי סעודה, אף אם נחשב שקיבל, ודאי לא מהני שאין יכול להשתמש בזה לסעודתו. (וצ"ע דהלבוש כתב שהטעם משום צרכי סעודה ובכ"ז מהני לדבריו מחילה ומוכח דשפיר מתקיים גדר משלוח מנות בכל גווני). ולטעם משום שמחה של הנותן יש להסתפק בזה, אך לטעם שמחת המקבל ודאי לא מהני, דס"ס לא קיבל.

כשאינו יודע מי שלח לו

ב. **בשו"ת** כתב סופר (או"ח ס"י קמ"א אות ב) הביאו בשלמי תודה כתב נפק"מ כששולח על ידי שליח,

י"ח דהרבה אהבה ואחוה ואין טעם שיצטרך להרבות דוקא אצל מי שאצלו היום פורים. וגם לטעם משום שמחה מסתבר דמהני לצד שזה מצד שמחת הנותן. ולמעשה דעת הגרי"ש אלישיב (יבקשו מפיהו אות ל) שלכתחילה יחוש לתת לבן עירו אך בדיעבד יצא ידי חובה.

זיכה לו בפורים ולא ידע מכך

ז. אם זיכה למקבל בפורים ולא ידע רק למחרת פורים נודע לו ואז קיבלו כתב בדעת תורה למהרש"ם בשם רבי יהודה אסאד (סי' רז) שיצא יד"ח דזכין לאדם שלא בפניו עכ"ד. וזה שפיר משום שמחת הנותן, אך יש חולקין דאין למקבל צרכי סעודה וגם שלא הרבה אחוה ביום הפורים רק למחרתו. ולצד שצריך שמחת המקבל לא יצא יד"ח.

פורים המשולש מתי עושים משלוח מנות

ח. בפורים המשולש נחלקו אם משלוח מנות בט"ז ביום הסעודה ושפיר לתרומת הדשן שזהו משום צרכי סעודה. אך לטעם ריבוי אחוה זמנה בשבת שזה יום הפורים (ט"ו באדר) ולטעם שמחה נמי צריך שהשמחה ביום הפורים.

אוכל שאינו ראוי לאכילה

ט. השולח בשר חי ואוכל שאינו מוכן לאכילה במשנ"ב (תרצה ס"ק יט) הביא ממג"א בשם מהרי"ל שלא

יוצא יד"ח שזה הכוונה מנות מוכן לאכילה מיד, וכן נקט הגר"א במעשה רב ובחיי אדם. **אולם** דעת הט"ז הפר"ח דיוצא יד"ח דסגי בזה שזה שחוט וראוי להתבשל מיד. ובעמק שאלה לנצי"ב (על השאלות בדני פורים ויקהל שאילתה סו ס"ק ט) הביא ראייה מקרא מלא הוא והיה לך למנה, ומשה לקח חזה שאינו מבושל אלא חי ומוכח שבשר חי נקרא מנה.

ותליא בהא, דאם יסודו להרבות אהבה ואחוה שפיר מהני, וכן מצד שמחת המקבל ודאי יש לו שמחה, אך אם הטעם לצרכי סעודה יתכן שצריך ראוי לאכילה מיד לסעודה. ולטעם שמחה של הנותן משמע שהרגילות מתוך מה שאוכל שולח לרעיו ומרבה שמחתו ולכך לא מהני אם אינו ראוי לאכילה מיד.

משלוח מנות פחות לעשיר

י. בירושלמי מוכיח החיי אדם וכן הריטב"א מחדש שאינו יוצא ידי חובה במשלוח מנות שאינו ראוי לעשיר ובביה"ל סי' תרצה ד"ה חייב הביאם וכתב שמשאר פוסקים לא משמע כן, ותליא בהא דאם היסוד משום שמחת המקבל שפיר צריך לפי הראוי לו, אך לפי כל שאר הטעמים יוצא יד"ח גם במשלוח מנות פחות מערכו דס"ס יש כאן צרכי סעודה, ועושה אחוה, ויש שמחת הנותן.

13:00	חניכי ישיבות (פרויקט)	07:00 (7:45)	שערי תפילה	18:45	קוית' ה' (ס')
13:00	שערי תפילה	07:20 (8:15)	זכרון אליהו	18:51	זכרון אליהו
13:00	שויית' ה'	07:30	תפארת תורה	18:55	חניכי הישיבות (שושנים)
13:00	קוית' ה' (ס')	07:30 (8:10)	שערי תפילה	18:56	אילת השחר
13:20	שערי תפילה	07:30 (8:30)	קוית' ה' (ס')	19:00	שויית' ה'
13:30	אילת השחר	07:45	שויית' ה'	19:00	שערי תפילה
13:30	קוית' ה' (ס')	08:00 (8:40)	שערי תפילה	19:00	תפארת תורה
13:40	שערי תפילה	08:00	קוית' ה' (ס')		
14:00	שויית' ה'	08:05 (8:35)	אילת השחר		
14:00	שערי תפילה	08:15	שויית' ה'		
14:00	תפארת תורה	08:30 (9:10)	שערי תפילה		
14:00	קוית' ה' (ס')	09:10 (9:50)	שערי תפילה		
14:30	שערי תפילה				
15:00	שויית' ה'				
15:00	שערי תפילה				
15:30	שערי תפילה				

קריאת מגילה - נשים	
09:30	זכרון אליהו
09:30	חניכי הישיבות (שושנים)
09:45	חניכי ישיבות (פרויקט)
10:00	אילת השחר
10:00	תפארת תורה
10:10	שויית' ה'
10:30	קוית' ה' (ס') באולם
10:30	שערי תפילה
11:30	שערי תפילה
12:30	שערי תפילה
13:30	שערי תפילה
14:30	שערי תפילה

קריאת מגילה - נשים	
09:30	זכרון אליהו
09:30	חניכי הישיבות (שושנים)
09:45	חניכי ישיבות (פרויקט)
10:00	אילת השחר
10:00	תפארת תורה
10:10	שויית' ה'
10:30	קוית' ה' (ס') באולם
10:30	שערי תפילה
11:30	שערי תפילה
12:30	שערי תפילה
13:30	שערי תפילה
14:30	שערי תפילה

מנחה - פורים	
12:19	קוית' ה' (ס')
12:20	שערי תפילה
12:30	חניכי הישיבות (שושנים)
12:30	שויית' ה'
12:30	קוית' ה' (ס')
12:40	תפארת תורה
12:40	שערי תפילה

מערב - מוצאי פורים	
18:16	קוית' ה' (ס')
18:45	שויית' ה'
19:30	תפארת תורה
20:00	שויית' ה'
20:15	קוית' ה' (ס')
20:40	שויית' ה'
21:00	אילת השחר
22:15	שויית' ה'
23:00	שויית' ה'

מערב - מוצאי שבת	
18:41	חניכי ישיבות (פרויקט)

זמני ימי הפורים	
קריאת זכור - משוער	
06:10	שערי תפילה
08:30	שערי תפילה
09:10	קוית' ה' (ס')
09:15	זכרון אליהו
09:15	אילת השחר
09:15	חניכי הישיבות (שושנים)
09:15	חניכי ישיבות (פרויקט)

קריאת מגילה - נשים	
20:20	אילת השחר
20:30	חניכי ישיבות (פרויקט)
20:30	קוית' ה' (ס') באולם
20:30	זכרון אליהו
20:30	חניכי הישיבות (שושנים)
20:45	שויית' ה'
20:45	שערי תפילה
21:00	שערי תפילה
21:15	תפארת תורה
21:30	שערי תפילה
22:15	שערי תפילה

שחרית פורים (מגילה משוער)	
נץ	חניכי ישיבות (פרויקט)
נץ (6:15)	קוית' ה' (ס')
נץ (6:15)	חניכי הישיבות (שושנים)
נץ	שויית' ה'
נץ (6:00)	שערי תפילה
נץ	תפארת תורה
06:25 7:00	אילת השחר
06:30 7:15	שערי תפילה
06:45	שויית' ה'

בליל שבת קודש בין קבלת שבת למעריב ישאו דברים הרבנים הגאונים
 קרית' ה' (א) - מודנו מרא דאתרא שליט"א | אוד אביעזרי - הרב שלמה בוגנים שליט"א | אילת השחר - הרב יקותיאל פשקוס שליט"א | זכרון אליהו - הרב הרב רפאל צבי הרשקוביץ שליט"א | חניכי הישיבות (פרויקט) - הרב רוד שטרן שליט"א | חניכי ישיבות (שושנים) - הרב רוד כהן שליט"א | קרית' ה' (ס) - הרב דניאל אטלן שליט"א | שויית' ה' - הרב רוד אוסטון שליט"א | שערי תפילה - הרב מרדכי ליבר הלוי כהן שליט"א | רב כיהמ"ד | תפארת תורה - הרב שלמה לוי שליט"א רב כיהמ"ד

אי"ה גליון חג הפסח הבעל"ט יצא לאור
 לרגל יומא ההילולא רבא של מודנו ורבנו הנערץ
 הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל
 היה שותף בזכות גדולה זו, לזכרו ולע"נ הטהורה

א-ל נא רפא נא לה
 הציבור נקרא להמשיך והעמיד בתפילה ובתחנונים
 לרפואתה השלימה והמזידה של
 הרבנית מרת **תרצה בת קריינדל** תליט"א
 אשת חבר למודנו הג"י טשונר שליט"א
 הזקוקה לחמי שמים מרובים בתושח"י
 וכן א-ל כביר לא ימאס תפילת רבים

